

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת ויקהל - פקודי תשפ"ג

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

מחמת שקרנו עור פניו, וחשש שמא נחלשה דעתם שאין להם את קרני ההוד, לזאת חיזק אותם שיש שבת קודש, כולם תזכו לקרני ההוד, ויתרה מזאת, כשתעסקו במלאכת המשכן, אפי' רק תתחילו לעסוק בכך, שוב יחזרו לכם קרני ההוד. ולזאת נקהלו כולם אל משה, כי דרכו של בעל האבדה לחזור אחר אבדתו, כיון שקירון עור הפנים לא היו של משה אלא של בני ישראל, ממילא נקהלו אצל משה, כי צריך לנסוע להצדיק לחזר על אבדתו. (הגרמ"י רייזמן)

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת: (לה, ב)

ככמה מהמפרשים מביאים לפרש את הפסוק "יהיה לכם קודש" עפ"י דברי הגמ' "חציו לה' וחציו לכם", שכאן מזהיר הפסוק שגם את ה"לכם" תעשו קודש, דהיינו שגם כשמענג את עצמו בשבת שיהיה זה "לכבוד שבת" ולא לכבוד עצמו.

בספה"ק "תולדות יעקב יוסף" (פרשת כי תבא אות א) מביא בשם הבעש"ט, "שמעתי ממורי": משל לבן מלך שנשתלח למרחקים לכפר אחד שדרים שם אנשים נבערים פחותי ערך, ובהאריך הזמן שמה, הגיעו יום אחד מכתב מאביו המלך. רצה בן המלך לשמוח בו מאד, אך חשש מבני הכפר שילעגו עליו באומרם מה יום מיומים ושמחה מה זו עושה. מה עשה בן המלך, קרא לבני הכפר וקנה להם יין ושאר מיני יין המשכרים עד ששמחו העם ביין, והתחילו כולם לרקוד ולשמוח, הם על היין והמעדנים והוא על שמחת המכתב מאביו, ודפח"ח. והנמשל מובן, כי הנשמה שמחה עם בא השבת, אבל מה תעשה שהגף אינו מבין לשמחה זו מהיא עושה, לכן נותנים סעודה טובה לגוף, ואז הגוף שמח מחמת האוכל והנשמה שמחה על השבת.

עוד בעניין הזהירות בקדושת השבת, מובא בספר "משלי יעקב" למגיד מדובנא, משל בעניין חובת האדם להקדיש עתותיו בשבת קודש קודש לה': המשל בזה לאחד שהרחיק נדוד ועזב את משפחתו וכל בית אביו לגור בארץ רחוקה, והיו עיניו נשואות וכלות אולי יראה איזה אורח הבא מעיר מולדתו בשביל לשאול את פיו על בני משפחתו, ולא עלתה בידו. לימים, בא עני אחד הסובב ומחזיר על הבתים. והנה כבואו אל ביתו הכיר בו שהוא מעיר מולדתו ושמח מאד לקראתו, ורצה להשתעשע עמו לשאול אותו על בית אביו ומשפחתו הכבודה, אמר לו העני "מדוע

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם" (לה, א)

פירש"י למחרת יום הכפורים ע"כ. יש לומר בדרך צחות, דהנה בעונותינו הרבים ישנם אנשים באחינו בני ישראל שביום הקדוש באים לבית הכנסת ומתפללים ומתענים ומתודים, ועושים את כל מצות היום כדת וכדין כצדיקים ממש, אבל למחרת יום הכפורים שוכחים הכל מה שעשו אתמול וחוזרים לסורם לחיי היום יום, וזהו מה שאומר הפסוק "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל למחרת יום הכפורים ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם" שגם למחרת יום הכפורים חייבים לקיים את כל התורה ולא רק ביום הכפורים... (עוללות אפריים)

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל. ואילו בפ' כי תבא נאמר ויקרא משה לכל ישראל ויאמר אליהם, ויש להבין מהו הלשון ויקהל, ומהו הלשון ויקרא.

וביאר רבי שלמה קלוגר שיש שני דרכים לאסוף את הציבור, דרך אחד להסתובב עם מקרופון ולקרוא את כולם שיבואו לככר השבת, מתי מעט יבואו. אך יש עוד דרך, למשל אם יעמוד ר' יוסלה רוזנבלט בככר השבת ויתחיל לנגן בקול נעים, בלי שום מודעות ורמקולים, כולם יבואו לשמוע. הראשון הוא ויקרא' השני הוא ויקהל', כי ר' יוסלה אינו קורא, אלא מקהיל את העם סביבו את כל הציבור, לשמוע חזן כשר.

משה רבינו כשקרנו עור פניו, לא היה צריך לקרוא' להם, אלא נהיה מצב של ויקהל', לא שקראו להם, אלא כולם נקהלו והביאו את הילדים שיסתכלו על פניו של הצדיק, כך זה נראה כשזוכים. וכ' הרש"ק בשם מדרש שיר השירים שקרני הוד שאיבדו בחטא העגל, הוחזר להם במעשה המשכן, וזהו שחורה אני ונאווה, שחורה אני במעשה העגל, ונאווה במעשה המשכן, כי חזרו קרני ההוד.

ומה שאמר האריז"ל שבשבת החזירים להם, כפי הנראה זה היה בין מעשה העגל למעשה המשכן, וכן היום כשאין לנו בבית המקדש, אנו זוכים לבחינה זאת בשבת קודש, אך כשהקב"ה יחזיר לנו את המקדש וכליו, יחזרו לנו קרני ההוד גם בימות החול.

וכן הובא בילקוט ראובני בפ' כי תשא אות פ"ז. ובזה פי' רש"ק שכיון שראה משה שכולם נקהלים אליו בלי שיקרא אותם, הבין שהסיבה הוא

שאלות לפי א' ב' על הפרשה - עם רש"י. (מהרב מ. אלינגר)

- א. כיצד נקראות "יריעות עזים" (לה, יא). ב. מה נקרא "נרות" (לה, יד). ג. הם היו משוקדים (לו, יט). ד. מהתכונות, שד' הוסיף לבצלאל (לה, לא). ה. המלאכה שהתפרשה בתורה, ממלאכות שבת (לה, ג). ו. מעשה העם, אחרי ההכרזה לא להביא עוד תרומות (לו, ו). ז. חצר נקראת בלשון זה, ולהיפך (לה, יז). ח. מה הם "מיתרים" (לה, יח) בן מרים (לה, ל). ט. חכמת נשים יתירה, בזה (לה, כו). י. למחרת, הקהיל משה את בני (לה, א). ב. היו כאלו מזהב והיו מבד (לו, ח). ל. במה תלויה הנדיבות (לה, ה). מ. כיצד נקראים "יריעות האהל" (לה, יא). נ. ממנה עשוי המכבר (לה, טז). ס. בזמן זה, השתמשו בבגדי השרד (לה, יט). ע. השימוש העיקרי במזבח החיצון (לה, טז). פ. צד-רוח (לו, כג). צ. חח= (לה, כב). ק. מעשה רשת (לה, יז). ר. ד' הטעין בצלאל (לה, לא). ש. ממיני הארזים (לה, ז). ת. כצורתה, עשוי לחם הפנים (לה, יג).

שאלות לפי א' ב' על הפרשה - בלי רש"י. (מהרב מ. אלינגר)

- א. אורך השולחן (לו, י). ב. מחבר את קרשי המשכן זה לזה (לו, לא). ג. מחלקי המנורה (לו, יז). ד. שבטו של אחיסמך (לה, לד). ה. הביא תרומה- (רומם את נדבתו, למשכן) (לה, כב). ו. וישאר מזה עודף (לו, ז). ז. בו ציפו את הכדים (לו, ד). ח. סבו של בצלאל (לה, ל). ט. חוברו לרגלי השלחן (לו, יג). י. רגל (המנורה) (לו, יז). כ. בסים (לה, טז). ל. מלאכת שבת המפורשת בתורה (לה, ג). מ. קבוצת יריעות מחוברת (לו, יז). נ. ממנו נעשו כל כלי מזבח החיצון (לה, ג). ס. מכלי המזבח (אינו לשיט) (לה, ג). ע. עליהם תלו את הפרוכות (לו, לח). פ. צד, רוח (לה, יג). צ. עומדות (להתפלל- ע"פ אונקלוס) (לה, ח). ק. חיבור בין היריעות (לה, יא). ר. מערכב (סממנים) (לו, כט). ש. תרגום של "חח" (לה, כב) מעין זה, נעשו הקרשים והעמודים (לו, לא). ת. נתינה, מנדבת לב (לה, ה)

הקב"ה רצה להעשיר את משה לא היה לו ממקום אחר להעשיר אותו אלא מהלוחות? ועוד מהו המיוחד שבלשון פסל לך?

אלא, הקב"ה רצה ללמד לנו כי בשביל להיות עשיר לא צריך לעזוב את התורה, עם התורה יכול להיות עשיר, רק דבר אחד צריך האדם לדעת: שעשירות היא רק פסולת - והעיקר היא התורה. ולא לעשות מהעיקר פסולת ומהפסולת עיקר.

(דרכי מוסר)

ויתנו את הפעמונים בתוך הרמונים וגו' (שמות טז, כה).

מזה מסתייע הרמב"ן לפרש שהי' הפעמוני' בתוך הרמונים ממש לא כפירש"י שהי' בין הרמונים אמנם מקרא שלאחריו מסייע לפירש"י דאמר פעמן ורמן פעמן ורמן, ולולי דמסתפינא הייתי אומר או"א דא"ח כי הי' פעמן בלא רמון ואח"כ רמון ופעמן בתוכו ואח"כ פעמן בלא רמון ואח"כ רמון ופעמן בתוכו וכן הי' על שולי המעיל סביב סביב והרמוז עפ"י דאחז"ל [ערכין ט"ז]. שמכפר על לה"ר, וני"ל דלא דוקא המדבר רע על חברו אלא גם המדבר טוב על עצמו ומתפאר כך וכך עשיתי מע"ט היינו ממש כמו לה"ר על חברו ומי לנו גדול מנחמ"י נענש על אמרו זכרה לי אלהי לטובה [סנהדרין צ"ג ע"ב] ומכ"ש מי שאינו מתכוון אלא רק להתפאר, ע"כ הפעמוני' מכפרי' על לה"ר ורמונים עם פעמונים בתוכו מכפרי' על מלאי' מצות כרמון ומשמיעי' קול בחוצות. ועד"ו אמרתי רמו בפסוק פור נתן לאבינוי' צדקתו עומדת לעד [תהלים קי"ב] פי' כי בנתינת צדקה ישובח גם זה האיש המפאר עצמו שאפי' לנסות הקב"ה הותר [תעני' ט']. מכ"ש לפאר עצמו בזה וזה פור נתן לאבינוי' פי"ר ר"ת פ'עמון ז'הב ר'מון פי' שמשמיע קול בנתינתו לאבינוי' מ"מ צדקתו עומדת לעד.

(חתם סופר)

כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו (מ, לח)

האש שבערה מעל המשכן היתה מעליו גם ביום ולא רק בלילה - מסביר המהרי"ל מוואלקאווישק - אלא שביום לא ראו אותה מפאת הענן שכיסה על המשכן ועל האש.

מכאן עלינו ללמוד, שאש ההתלהבות בעבודת ה' אינה צריכה להיראות כלפי חוץ, אלא להיות כמכוסה ולבעור בתוך הלב פנימה.

על פי זה מבאר רבי סעדיה גאון את הפסוק בשיר השירים (ב' יד) "יונתי בחגווי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראיך השמיעיני את קולך" - כאשר "יונתי בחגווי הסלע" והאדם חבו' "בסתר המדרגה", מבקש הקב"ה "הראיני את מראיך השמיעיני את קולך", שכן אוהב דוקא את עבודת ה' הנעשית בסתר, הרחק מעין רואים.

(ומתוך האור)

בספר 'מילין חדתי' מביא לבאר ברעיון זה את מה שאנו אומרים: "בפי ישרים תתהלל" ובשפתי צדיקים תתברך ובלשון חסידים תתקדש ובקרב קדושים תתהלל". טעם השינוי לשון הוא לפי מדרגתם: "בפי ישרים" - הישרים המה מתפללים ומשבחים בפה, שנראה כלפי חוץ באופן גלוי לעין כל ולשמע כל אוזן, ומעליהם הצדיקים "בשפתי צדיקים" - בהצנע לכת ומשבחים רק בשפתיים. "ובלשון חסידים" - החסידים יותר צנועים ומשבחים ומהללים רק בלשון, "ובקרב קדושים" - הקדושים שהמה במדרגה גבוהה ויותר בהצנע לכת המה רק בקרב. כמו שכתוב (הושע יא) 'בקרבן קדוש'.

(מילין חדתי)

ככל אשר צוה ה' את משה (לט, לב)

כשהספיד מרן החפץ חיים את חתנו רבי צבי הירש לוינסון הביא את הפסוק הזה ושאל לכאורה ראוי היה להיכתב כאשר צוה ה' 'אותו', שכן בו דיבר הכתוב, אלא אצל משה רבינו לא היה קיים "אני", וממילא לא היה קיים גם "הוא", אלא שמצוי איזה יהודי בשם משה, שעשה כל מה שצוה ה' את משה זה....

(מובא בדרך שיחה)

אלה פקודי המשכן משכן העדת (לח, כא)

מובא במדרש (שמות רבה נא, ו): "ולמה עשה עמהם חשבון? הקב"ה יתברך שמו מאמינו, שנאמר (במדבר יב) 'לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא', ולמה אמר להם משה בואו ונעסוק במשכן ונחשב לפניכם? - אלא ששמע משה ליצני ישראל מדברים אחריו... ומה היו אומרים? רבי חמא אמר, היו אומרים: 'חמי קדל דבריה דעמרם', וחברו אומר לו: 'אדם ששלט על מלאכת המשכן אין אתה מבקש שיהא עשיר?!' כששמע משה כך אמר להם: חייכם, נגמור המשכן אתן לכם כשבון, הוי 'ואלה פקודי המשכן'."

הנה נתבונן על מי מדברים כאן. מחד גיסא עומד משה רבנו, שהקב"ה המעיד עליו "בכל ביתי נאמן הוא", ומאידיך גיסא עומדים חבורת ליצנים, אפיקורסים, שפלים שבשפלים, שמתלוצצים על הגינותו של משה... וגם

תעצרני, הלא לעשות מלאכתי באתי הנה, לאסוף כסף, ולמה תגרום לי הפסד". אמר לו האיש, אם כן הגידה נא לי כמה עלה בדעתך לקבץ פה, אמר לו העני, ב' וג' זהובים. אמר לו האיש, הא לך ג' זהובים ושב עמי, הסכים העני ויעש כן וישב עמו והתחיל לספר לו עסק משפחתו ואודותיהם ושלוש בניהם. ויהי אך התחיל העני לספר נפלה עליו תרדמה והוא יושב ומתנמנם, ויאמר העני אחר כי זכיתי להיות לי מקום לנוח בו, אבקש את הבעל הבית ויתן לי מקום מנוחה ואשכבה ואישן... כעס עליו הבעל הבית ואמר הלא אנכי עשיתי אותך איש בטל היום הזה למען הפך טובתי למען תספר לי משלום משפחתי ועתה מה לך לנוח או מדוע תשכב ותרדם. הנמשל, הקב"ה נתן לאדם נפש עליונה חצובה מתחת כסא כבודו ונתרקה ממעונתה ובכל ימי השבוע גם כי הקב"ה משתוקק לשמוע טובות ממנה. אך האדם טרוד בעסקיו לכן הגביל להשתעשע עמו ביום השבת והספיק לנו בעבור זה ביום הששי לחם יומיים. למען נהיה נקיים ביום השבת מכל טרדה ונוכל להשתעשע בקרבת אלקים יתברך שמו ולשוש באהבתו. וזהו ששת ימים תעשה מלאכה ואתה טרוד בעסקי הגוף ואם כן וביום השביעי שבת לה' אלקיך, כלומר ליחד את היום ההוא רק לה' לבדו כי הוא נתן לך את המנוחה רק למען יהיה לו מקום להשתעשע עמך ולא שתתעדם בתנומות עלי משכב או בענינים אחרים וזהו שבת לה' אלוקיך. (ציוני תורה)

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה וגו' (לה, ב)

בש"ע סימן עו סעיף ג נוהגין לומר בתפלת ערבית "וינוחו בה" ובשחרית "וינוחו בו" ובמנחה "שבתות קדשך וינוחו בס", אמר אאמו"ר מאוה"ג זצ"ל עס איז ביטער צו זאגן אזוי א פשט [מר לי לומר את הפירוש הבא] אבל בעוונותינו הרבים כך נוהגים רבים מאחינו בני ישראל. בכניסת השבת עומד הבעל הבית מסחרו ואילו האשה יושבת בביתה ומכינה צרכי שבת (וינוחו בה) - האשה לבדה נחה בליל שבת ואילו האיש מחלל את השבת (ביום השבת בבוקר עומדת האשה בחנות ואילו הבעל הולך להתפלל לבית הכנסת (וינוחו בו) - הבעל לבדו נח ואילו האשה מחללת את השבת) לפנות ערב בעת תפילת המנחה סוגרים את החנות והולכים לטייל האיש ואשתו (וינוחו בס - שניהם נחים)...

(בית ישראל - טויסיג)

ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא: (לו, ו)

הגמרא במסכת ברכות (כח, א) מביאה שרבן גמליאל הי' מכריז ואומר 'כל תלמיד שאין תוכו כברו לא יכנס לבית המדרש', ואיתא שם שהעמידו על זה שומר הפתח. מובא בשם החידושי הרי"מ ז"ל שהקשה דמנין הי' שומר הפתח יודע מי הוא אשר תוכו כברו? ואמר, שבאמת השומר לא הי' מניח לאף אחד להכנס, (מסתמא הכוונה שלא הכניסו אלא אותם שהיו ידועים ומוחזקים בכשרות ומשאר העם לא הניחו אף אחד להכנס) אלא שמי שהי' תוכו כברו כבר מצא עצה לעצמו האיך לדחוק ולהכנס עכ"ל. והנה בפרשת תרומה כתיב ויקחו לי תרומה ופירש"י לי לשמי, וא"כ היו הגזברים יכולים ליקח לתרומת המשכן רק ממי שנותן לשם שמים, וקשיא נמי דמהיכן ידעו הגזברים מי הוא הנותן לשם שמים? ולכן יש לומר דבאמת עשו כמו שעשה שומר הפתח של ר"ג ולא קבלו נדבה רק מהיחידים המוחזקים בכשרות, אולם אלו שרצו בלב שלם להביא נדבתם למשכן כבר ידעו האיך לדחוק ולהביא. ומי שרצה להביא באמת לשם שמים כבר מצא דרך לדחוק ולהביא וכענין הנ"ל. ויש לפרש בזה בדרך צחות מה דכתיב בפרשת ויקהל "איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש" היינו שהיתה מלאכה רבה וגדולה - לדחוק ולהביא התרומה....

(טעם הצבי, מובא באוצרותיהם של צדיקים)

אלה פקודי בני ישראל (לח, א)

בספר אור החיים הק' כתב וז"ל: אומרו אלה לפסול כל מנינים שבעולם, כי כל מה שימנה אדם מקניינים המדומים אין מניינו מנין. ושמו מורה עליו - מה אתה מונה? אבל מנין זה עומד לעולם. והטעם: להיותו מנין המשכן המופלא אשר שכן שם אלוקי עולם עכ"ל.

החפץ חיים זצוק"ל היה אומר: אנשים רגילים לומר - כי כל הטפשים הם חכמים לעצמם. ואני אומר להיפך - כל החכמים הם טפשים לעצמם, כי האדם עמל ויגע כל ימי חייו לאסוף הון ולבנות בתים וכדומה, ע"ז נתן כל זמנו ומרצו, אבל זה לא לעצמו. 'ועזבו לאחרים חילם' "כי לא במותו יקח הכל" ולדאוג לעצמו אין לו שכל - כי הרי אין מליון לאדם לא כסף וזהב אלא תורה ומצוות ומעשים טובים בלבד עכ"ל.

אמרתי בדרך צחות: כתוב בפ' תשא - הקב"ה אמר למשה "פסל לך" ואמרו חז"ל: הפסולת שלך, מהפסולת נתעשר משה. לכאורה קשה - אם

בעלה, כל שכן לעת זקנה, יש להקפיד עוד יותר לא לנגוע במה שאינו שלי. תקותי בה' יתברך בחסדיו ורחמי שהוא ימשיך לפרנסני מתחת ידו הרחבה בכדי שאוכל להמשיך להתנהג כפי שהורגלתי מנעורי."

סיפור אחד מני רבות, מפי עד ראייה ושמיעה שרשם אותו בדיוק נפלא מפיו של מרא דעובדא הקדוש פרופ' יעקב ישראל דיהאן: רעש והמולה בשכונת "בתי מחסה" אשר בעיר העתיקה. פמליא מכובדת פלשה לפינה שקטה זו, אל בית רבי יוסף חיים צועדת הפמליא, אשר בראשה ה"ליידי סמואל", אשתו של הנציב העליון לא"י, הרברט סמואל. רבי חיים עומד באותה שעה ושופך צקון לחשו בתפלת המנחה בביהכ"נ הגדול אשר בחצר "בתי מחסה". בחצר בית הכנסת נתעכבה הפמליא תוך צפיה לסיום תפלתו של "הרב".

כשסיים מורנו את תפלתו, הוגד לו ע"י שליח כי ה"ליידי סמואל", מבקשת לחלות את פניו.

כשיצא מורנו מבית הכנסת, נגשה אליו הליידי סמואל בנימוס רב ובהכנעה, שאלה בשלומו ומסרה למרן פריסת שלום מבעלה "סיר הרברט סמואל", בתום פגישה קצרה זו, נפרדה כל הכבודה ממורנו והלכה לה. והי הדבר לפלא ולשיחת היום מה פשר ביקור פתאומי זה, ומה ראתה על ככה. למחרת, כשביקר פרופ' די האן בבית מורנו, גילה את פשר הביקור הבלתי צפוי מאתמול. ומעשה שהיה כך היה:

במסיבה חגיגית ב'מעון לבנות' של מר גולדשמיד, שבה השתתפו מסלחה ומשמנה של החברה הגבוהה של הפקידות האנגלית, ובראשם הוד מעלתו הנציב העליון לא"י הרברט סמואל, נקשרה שיחה בין הרברט סמואל והפרופ' דיהאן, כשלתפעה פנה הנציב העליון לפרופ' דיהאן "הלא תגיד לי יידי המלומד, ביני לביניך, איך זה הולם את מעמדך כאישיות בינלאומית רמת מעלה, ששמך מהולל בפי כל, להתחבר לאותה כת שמרנית הלוחמת בעקשנות נגד כל קידמה ומודרניזציה בחיים הציבוריים!?"

"לאט לך יידי הלורד, ענהו פרופ' דיהאן, הבה ואספר לך מה שקרה איתי לפני שבועות אחדים עם ראש העדה הזאת, ותגיד לי אז אם תוכל למצוא בין כל אנשי הקידמה והאצולה שלך, אישיות טהורה ודגולה כזאת".

"עומד אני בראש קרן מיוחדת אשר מטרתה לתמוך בידי 'אנשי רוח'. בישיבה האחרונה של הנהלת הקרן, הסברתי לחבר הנאמנים שעקב טרדתי ונסיעתי לארץ ישראל, ומסיבות שונות אחרות, אני מציע לסיים את פעילות הקרן, ולמסור את שארית הסכום שבידינו לאישיות הדגולה ביותר שהכרתי מעודי, וזהו הצדיק רבי יוסף חיים זוננפלד מירושלים"

שוכנעו נאמני הקרן, והסכימו למסור בידי את כל הסכום שנשאר ברשות הקרן, ע"מ שאעביהו לידי אותו צדיק אשר בירושלים, ידוע ידעתי את מצוקתו הכלכלית הקשה של הרב זוננפלד, וביחוד את מצוקת בני משפחתו שסבלו מעוני ומחוסר כל. כשהגעתי לירושלים דרכי הראשונה היתה אל הרב זוננפלד, לראות את פניו הקדושות, לדרוש בשלומו, והעיקר, למסור לו את הסכום הגדול שהצלחתי להשיג עבורו אחרי מאמצים קשים.

אחרי שיחה נימוסית ראשונה ושאלת שלום הדדית, הוצאתי מאמתחתי את הצ'ק הגדול, והושטתי אותו להרב זוננפלד, בהסבירי לו את מטרת הסכום, ואת הזכות הגדולה שנפלה בידי להביא לו את הסכום הנכבד הזה שבודאי יקל על מצוקתו הכלכלית ועל מצוקת בני משפחתו הרב זוננפלד נשאר שליו ורגוע ובקול שקט והחלטי הצהיר "איני לוקח!".

ברגע הראשון לא תפסתי את כוונתו, והתחלתי לגמגם ולתמוה "מה פירוש? הלא זו קרן מיוחדת לאנשי רוח ומיועדת למטרה זו, ובהסכמת כל חבר הנאמנים הבאתי למורנו את הסכום, ואין לך מציאה כשרה מזו שהושגה בדרך הלגלית ביותר!".

"אין זה בשבילי ואיני לוקח", היתה תשובתו ברורה והחלטית. במבוכתי, פניתי לבית יו"ר העדה הרב ר' ראובן שלמה יונגרייז, סיפרתי לו את כל העניין, והפצתי בו שישפיע על הרב לקבל את הכסף, הרב יונגרייז, בידיעו את דרכו של הרב, לא נתן לי סיכויים רבים להצלחתי, אבל משום כבודי נאות לבוא אתי לרב ולהסביר לו כמה שהעניין כשר וחלק, ואדרבה, בזה מתגשמת מטרת הקרן בצורה הנאותה ביותר וגם מצילה את משפחת הרב ממצוקתה.

גם השתדלותו של הרב יונגרייז לא נשאה פרי, ונאלצתי באין ברירה להחזיר את כל הכסף לאמסטרדאם. ועתה, הבנמצא כזה איש אשר טוהר הנפש ואצילות הרוח בו בין כל החברה המתקדמת שלך!?"

הלורד סמואל נתרגש מאד למשמע הסיפור, וקרא אליו את ה"ליידי", וביקש ממני לחזור באזניה על כל הסיפור.

הליידי הביעה את משאלתה לראות במו עיניה עוד באותו היום את האישיות המופלאה הזאת, ועם תום המסיבה פנתה עם כל מלוויה לעבר "בתי מחסה" אשר בעיר העתיקה של ירושלים."

"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל..." (לה, א) - "... וזה לא יתכן לבנות הבית הגדול והקדוש הזה מן הגזל..." ("כילי יקר").
"ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים" - למה עצי שטים? לימד הקב"ה דרך ארץ לדורות, שאם יבקש אדם לבנות ביתו מאילין עושה פרות,

כלפיהם רוצה משה רבנו לקיים" והייתם נקיים", והוא מגיש להם חשבון על כל ההוצאות וההכנסות של מלאכת המשכן.

הוא מתחיל ומפרט: "כל הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקדש ויהי זהבה תנופה תשע ועשרים ככר ושבע מאות ושלושים שקל בשקל הקדש". זה הזהב שנכנס. להיכן הלך כל הזהב? משה רבנו לא מפרט! לא מוזכר בפסוקים מה נעשה עם הזהב.

לכאורה קשה, הרי כל מטרתו של משה רבנו היתה להגיש חשבון. וכי זה נקרא חשבון? לפרט הכנסות מבלי לפרט הוצאות!?

השאלה מתחזקת לנוכח העובדה שלגבי ככרות הכסף משה כן מפרט את ההכנסות מחד גיסא, ולאן הכסף הזה הלך מאידך גיסא. מחד הוא אומר: "וכסף פקודי העדה מאה ככר ואלף ושבע מאות חמשה ושבעים שקל בשקל הקדש", ומיד הוא מוסיף ומפרט למה שמש הכסף: "ויהי מאת ככר הכסף לצקת את אדני הקדש ואת אדני הפרכת. מאת אדנים למאת הככר, ככר לאדן. ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה וויים לעמודים".

גם לגבי הנחשת מפרט משה: "ונחשת התנופה שבעים ככר ואלפים וארבע מאות שקל", ומיד אחר כך "ויעש בה את אדני פתח אהל מועד ואת מזבח הנחשת וכו'".

מדוע אפוא לא מפרש משה מה עשו עם הזהב?

שמעתי ווארט טוב מאוד ליושב השאלה:

מי בקש פירוט? - ליצני הדור. ליצני הדור לא תורמים זהב, וכיון שלא תרמו זהב - אין צורך לתת להם פרוט עליו, ואילו אלו שכן נתנו זהב - לא נצרכו כלל לפרוט כלשהו! הם נתנו את הזהב עם "לב זהב" ולא התענינו כלל מה נעשה בו!

הליצנים יקבלו פרוט מדויק על מה שהם נתנו, על הכסף ועל הנחשת, אבל לא על הזהב שלא נתנו...

(יחי ראובן)

מאוצרות המגידים

ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב (לה, כב)

כתב בספורנו, "ויבאו האנשים על הנשים. עם הנשים המתנדבות באו האנשים שלהן להסכים בנדבה, כדי שיקבלו הגבאין מהן, שאין מקבלים מן הנשים אלא דבר מועט".

בעניין הזה, מן הראוי להסמין שני סיפורים נפלאים מהגאון הצדיק רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל, כפי שמובאים בספר "האיש על החומה", הסיפור הראשון על נסוב על נקודה זו שמזכרת כאן בספורנו מדברי הגמ' בבבא בתרא שאין לקחת צדקה מאשה בלא הסכמת בעלה, והסיפור השני גם כן מעניין זה, מראה על זהירותו המופלגת שלא לגעת בממון שאינו שלו:

מספר הרב משה בלוי בספרו: שמעתי מפי אבא מורי, שאשה אחת בהונגריה היתה חשוכת בנים, בעלה היה עשיר והיא היתה לו לעזר בהנהלת העסקים. באה האשה אל רב העיר, ובידה סכום של ארבע מאות זהובים שהיא מבקשת לשלוח פדיון נפש לאחד הצדיקים שיתפלל עבורה לזש"ק, רב העיר אמר לה שהוא מיעץ לה לשלוח את הכסף להצדיק רבי יוסף חיים זוננפלד בירושלים. האשה מסרה לו את הכסף והוא שלחו אל רבינו.

כעבור שלשה שבועות, בא בעל האשה אל רב העיר בתרעומת על שקבל סכום כה גדול מאשתו לצדקה, הרב אמר שהוא חשב שהאשה עשתה זאת בידיעתו, אולם הלה תבע שהרב יירוש חזרה מירושלים את הכסף. מאד לא נעם להרב לעשות זאת, והוא הציע לבעל האשה שאם הוא רוצה דוקא חזרה את הכסף, אזי ישלם הוא לו קמעא קמעא את הסכום הזה, באותו מעמד נכנס לפתע שליח הדאר לבית הרב, והביא לו מכתב באחריות שבא מירושלים. הרב פתח את המכתב, ומצא בו את הארבע מאות זהובים ששלח לרבינו זיע"א, צהלו פניו ומסרם תיכף לבעל האשה. האיש התרגש מאד, ובקש מהרב שיגיד לו גם מה שהרב זוננפלד כותב במכתב המצורף, אז הקריא לפניו הרב כדברים האלה: קבלתי את מכתבו יחד עם הכסף, אולם מכיון שמע"כ כותב שאשה מסרה לו זאת, חושש אני אולי עשתה זאת מבלי רשות בעלה. הנני משיב לו חזרה את הכסף, בבקשה למסרו חזרה להאשה. אולם כמובן שלא מעטתי בשביל כך למלא את בקשתה בדבר התפילות שתפקד, ויה"ר שהתפלות תקובלנה". עיני הרב ועיני בעל האשה זלגו דמעות".

עיקרון זה לא לקבל מאשה בלי הסכמת בעלה היה מקובל אצל מורנו, לא רק לגבי אחרים, אלא אפילו מאחותו היחידה 'יעטל', הקפיד שלא לקבל אלא בהסכמתו המפורשת של הבעל, כפי שהוא כותב באחד ממכתביו לאחיו ר' שמואל: "כתיבתך שיחמה אותי מאד, את החבילה מאחותנו היקרה קבלתי ע"י מר פאפנהיים, אבל את סכום הכסף שהכיל לפי הווערת 1500 כתרם לא הסכמת לקבל, כי סכום כזה הוא גדול מדי עבורי, וביקשתי ממר פאפנהיים להחזיר לי, וביחוד שלא היתה לי ידיעה ברורה אם בעלה היקר מסכים לכך. בצעירותי הייתי מקפיד מאד ומזהירה שלא תשלח בלי ידיעת

אומר לו: ומה מלך מלכי המלכים שהכל שלו, כשאמר לעשות משכן, אמר: לא תביא אלא מאילן שאינו עושה פרות - אתם על אחת כמה וכמה" (שמות רבה לה, ב).

הסיפור המצמרר הבא אירע באחד ממחנות ההשמדה בזמן השואה.

השמים כחולים הם. מסביב הכל ירוק. מרחבים אין סופיים של ירוק. יעקב מנסה להביט, לשאוף אל ריאותיו את האוויר, את הנוף... לשאוף רק לרגע אחד, ולו לרגע אחד... וחבטה עזה על גבו מקפיצה אותו. פה אסור לשאוף. פה צריך לעבוד. להתענות. אושוויץ. הוא הידק את אחיזתו במעדר והמשיך עם ידיים זבות דם להכות באדמה הקשה. להכות, להכות... אם יפסיק לרגע ינו בו...

שיריקה חדה נשמעה. נעמד זקוף. שתי שריקות, ומיד הסדרו כולם בשורות, שמאל ימין, שמאל ימין... כמו חיילים ממושמעים. השמים כבר לא כחולים, והחושך כיסה ארץ. מובלים אל הבלוק, להניח קצת את העצמות השבורות, לאגור כוח למחר. במבנה פח, רחב ממדים, על רצפת אבן, שכבו בתוך שורות צפופות מאות אנשים. כולם, עם ראשים מגולחים ועל גופם שמלת פסים. כולם שוכבים. חלקם ישנים, אחרים מנמנמים ועוד שלא הצליחו להירדם, מכונסים בתוך עצמם ושותקים. אולי מהרהרים... אולי נזכרים... רק קול אנחה עולה מידי פעם.

לפתע, אומר מישהו מילה. מילה אחת, אשר מחשמלת את גופו: "חנוכה!!" חנוכה. חג הניסים. עוד שלושה ימים חנוכה!!! הוא חש איך האדרנלין מבעבע בגופו. חנוכה!!! עוצם את עיניו. נזכר בבית. עומדים כולם. שרים "מעוז צור"...

הנרות מרצדים וריח סופגניות נישא באוויר. החלטה מתגבשת בלבו. בחג חנוכה זה ידליק נרות חנוכה! יאירו הם את מחשכי אושוויץ! יתנו תקווה למעטים שנשארו! כן, בחג חנוכה זה ידליק נרות!!! אך מניין? מניין ישיג השמן? הפתילות? תכף דוחף הוא בידו את יוסי, חברו לדרגש. יוסי עובד בבית החרושת, אולי יוכל להשיג לו משם פתילות. תמורת פרוסת לחם, מסכים יוסי מיד. עוצם את עיניו, די להיום. מחר יחפש מניין ישיג שמן.

במסתרם, הוחלפו שני תפוחי אדמה וחצי פרוסת לחם ב-50 גרם מרגרינה. פתילות יש לו, מרגרינה כבר יש לו. הערב, אי"ה, יזכה להדליק נרות חנוכה!!! התרגשות אוהדת בו.

יעקב רעב, רעב ללחם עד לכדי כאב, הרי ויתר על פת לחמו כדי לזכות לפתילות, למעט המרגרינה... רעב, אך האושר ממלא את כולו, נותן בו חיות. במרץ רב מכה הוא באדמה, עוד ועוד ועוד... מצפה הוא בכיליון עיניים לשיריקה המיוחלת. ואז... כשיגיעו לבלוק... איזו הפתעה תהיה לכולם שם!!! כמה חיוק ישאבו מהנרות!!! אורם יאיר את מחשכי הלב!!! יבשר על ניצחון המעטים על הרבים!!! כמעט ושומע הוא את כולם שרים "מעוז צור", חש על בשרו ממש את אווירת החנוכה.

כולם עומדים סביבו, נרגשים. יעקב טובל את הפתיל במרגרינה, ואז הופך אותו ותוקע את צידו היבש בתוך המרגרינה. עכשיו ידלק הפתיל, המרגרינה תימס ו...

אין לו סידור כדי לקרוא מתוכו את הברכות, אך הוא יודע אותן על בוריין. הברכות מאירות בראשו: להדליק נר של חנוכה... שעשה ניסים... שהחינו וקיימנו... כולם סביב משתתקים. מתרגש הוא כל כך... תיכף ויברך... תיכף ויאירו הנרות את הלבבות הכבויים סביב...

לפתע... זעקה מחרידה מרעידה את הבלוק. אחד מהראשים המגולחים סביבו נופל ארצה. באחת, מסובב יעקב את גבו, מביט בנופל. הנופל, מביט בו, ומבטו מתחנן. מרים הוא את ידו ומצביע על המרגרינה... יעקב מתבונן בעיניו. מבין הוא כי אחוז בולמוס. משתוקק הוא למרגרינה, ואם לא יקבלה... אם לא יקבלה... אבל גם הוא כבר יומיים לא אכל, כדי לזכות ולהדליק נרות חנוכה!!! גם הוא רעב!!! וכולם מחכים!!! וצריכים חיזוק רוחני!!! והברכות... והאור...!!!

הלמות פטישים במוחו. כל ההסברים מדוע כן לברך, מדוע כן להדליק... אבל מנגד, אם ידליק שמא זו תהיה מצוה הבאה בעבירה, שהרי הנופל... שרוע הוא על הרצפה... מביט הוא בעיניים קרועות לרווחה על המרגרינה, מבקש לטעום, מבקש חיים...

ביד רועדת הוא מוציא את הפתיל מהמרגרינה. אי מי מנסה לעצור אותו, אך הוא מזיז את העומדים בדרכו. מתכופף, מתיישב על יד הנופל, פותח את פיו, וביד רחמאית מכניס אל תוכו את המרגרינה.

שלוש שנים הוא באושוויץ. הערב, הערב הוא בכה לראשונה. הנופל מוצץ את המרגרינה בקול. מחפש את מבטו של יעקב, רצה להודות לו. עיניו של יעקב מסומאות בדמעות. אין הוא רואה דבר. נתח ממנו, מבשרו, נתן הוא היום. ועוד יותר מכך. תחת אור הנרות אשר ביקש להפיץ, חש הוא את האור הגנוז אשר הדליק הערב הזה. אור הגנוז לצדיקים. אור המצוה... הדרך לפסגת ההצלחה בנויה מעלות: שלב אחר שלב, מעלה אחר מעלה עד לשלמות הנכספת.

יש פעמים בהם עליה על שלב מסוים דורכת על ערך מוחלט, על נשמה יהודית או אפילו על יבלת קטנה של בן אדם. וניצב האדם על פרשת דרכים: מחד, הוא יכול להעפיל להגשמה אמיתית יהודית ולרכוש פסגות בעבודת ה', ומנגד יתכן שהתעלותו הוא תבוא על חשבון משהו אחר, או ערך חשוב אחר.

האם יעלה, חלילה, על חשבון בן אדם או ערך? או שמא ימנע עצמו מהגשמה איכותית?

הדילמה קשה והנסיין הוא עצום. בעל ה"חידושי הרי"ם" זי"ע עמד בניסיון כזה ויכל לו.

באחת מנסיעותיו אל הרבי מקוצק זי"ע לקח החידושי הרי"ם תכריך כתבים עב כרס, חיבור על שולחן ערוך חושן משפט, אשר עמל ויגע עליו שנים ארוכות כדי ליישב בקדושה עצומה את כל הקושיות שהיקשה עליהם בעל ה"שפתי כהן" ע"י בירור ההלכה בדרך האמת.

הראה ה"חידושי הרי"ם" את החיבור לרבי מקוצק שעיין בו זמן רב ואמר לבסוף: "חיבורך זה טוב הוא, נאה ומשובח. אולם חוששני שבאם יודפס, חיבור זה ייטב עד למאד בעיני הלומדים והדיינים והם יפסקו ממנו הלכה ויפסיקו ליינין בש"ך. על כן דעתי, שתבער את החיבור מן העולם, שכן אין זה מן היושר שחיבור מאוחר ידחה חיבורו של הש"ך, אשר למד תורה לשמה ביגיעה ובהתמדה".

ה"חידושי הרי"ם" יצא מן החדר ופניו כלפיד אש בוערות, זוהרות, ועיניו דומה שדמעו. הוא חזר לחדרו שבאכסניא, ופסע בחדר אנה ואנה כשהוא אחוז שרעפים ורעיונות. כעבור זמן נטל מספר קסמי עץ ומעט חומר דליק, הפכם להבה והטיל לתוכה עבודה מאומצת שבת שנים רבות.

הוא היה אומר - הוא קודם היה ועשה: השחית חבתי הגשמה של דברים, של כוחות ועמל. לאחר מכן, כעבור שנים, אמר לחסידיו:

אחד מכלי הנגינה בבית המקדש היה ה'הנבל'. מדוע נקרא הכלי בשם זה? משום שנגינתו היתה כל כך יפה ומושלמת שהיה מנבל את כל הכלים האחרים בנגינתו. מדוע אם כן קראו לו נבל (-בשם מכוער כ"כ, כאילו הוא הנבל) ולא קראו לו בשם מנבל?

הוא מתרץ: משום שמי שמנבל אחרים בנגינתו - הוא נבל! יש פעמים שביטולה הוא קיומה, שהגשמה היא כליאת היכולות והדחיק הנתונים; שהדרך לפעול היא דווקא לחדול.

אם ההצלחות וההישגים באים על חשבון אנשים או ערכים - זה המקום והזמן להדחיק הכוחות, לכלוא כישרונות, לוותר על הגשמה איכותית וטובה למען שמו בהמון אהבה.

האדמו"ר רבי שמחה בונם מפשיסחא זצ"ל היה מפרש לאור יסוד זה את הפסוק הפותח את פרשתנו: "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל, ויאמר אליהם, אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם" (לה, א).

אם נפרש מקרא זה מפשוטו, שהוא מוסב על מצות השבת שנאמרה בהמשך, תמוה הביטוי "לעשות", שבו משתמשת התורה. הרי מצות השבת הנזכרת להלן קובעת שישנם דברים שאין לעשותם בשבת, ומדוע אומרת התורה: "אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות"?

לפיכך, הוא מבאר, שפסוק זה אינו מוסב בדווקא אל הזהרת השבת, אלא אל כל יריעת התורה והמצוות שצויה משה לישראל. כל הגישה לעבודת המצוות צריכה להיות מתוך השכל ודעת, ומתוך חישוב המעשים בפלס דק ומדוקדק.

לא זו בלבד שהאדם צריך לשקול את מהלכיו במאזני התבונה ולהימנע מכל מה שיש בו שמץ חטא, אלא אפילו המעשים הטובים טעונים ביקורת קפדנית.

ברוח זו ניתן להבין מדוע התורה חוזרת וכופלת אזהרות וציוויים אודות שמירת השבת לבל תחולל גם במחיר מצות בניית המשכן.

הנה בתחילת פרשתנו (פסוק ב) נאמר כי בהקהיל משה את העם בשביל להורותם על דבר הקמת המשכן, הקדים להזהירם אודות שמירת השבת: "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שתון לה' כל העושה בו מלאכה יומת".

וכדברי רש"י: "הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את השבת".

כיוצא בזה מופיעים הדברים גם בפ' כי תשא (לא, יג) שם נאמר: "אך את שבתותי תשמורו". על כך הביא רש"י את דברי חז"ל: "אף על פי שתהיו רדופין וזריזין בזריזות המלאכה (מלאכת המשכן) שבת אל תדחה מפניה".

בבית המקדש ובמשכן עצמו לא שבתה עבודת הקורבנות אף לא יום אחד. גם בשבת היו מקריבים תמידים כסדרם ומוספין כהלכתן, למרות שהדבר היה כרוך בעשיית מלאכות שבת. אולם בניית והקמת המשכן או המקדש אינם דוחים איסורי שבת. רק עבודת הקרבנות עצמה היא שהותרה בשבת, אך לא מלאכה שנועדה להכשיר לעבודת בית המקדש.

האברבנאל מבאר (שם) כי ממה שהוצרכה התורה להזהיר לבל תידחה השבת מפני בניין המשכן משתמע שהיה מקום לסבור שראויה השבת להידחות מפניו. כלומר, אלמלא נצטוונו במפורש, היה מקום לסבור שהאזהרות שנאמרו בעניין שמירת השבת אינן תקפות כאשר המדובר במלכות שנועדו לצורך בניין המקדש.

הוא מסביר כי מדעת עצמנו יכולנו לסבור שבניין המשכן שב"קום ועשה", עדיף על ה"שב ואל תעשה" שבשבתה בשבת. הרי מטרת כל המצוות הינה דביקות בה' והשראת השכינה בעם, והדביקות באלוקים לכאורה מושגת מן העיסוק במעשים חיוביים, יותר מאשר בהימנעות ממעשים אסורים.

כלל גדול נאמר בהלכה: "עשה דוחה לא תעשה". כל מקום שיש בו התנגשות בין מצוות "עשה" שעליו לקיימה, לבין איסור "לא תעשה" שניאלץ לעבור עליו אם נקיים את ה"עשה", ההלכה קובעת כי ה"עשה" דוחה את "לא תעשה". המצווה תתקיים גם במחיר דחיית הלאו. (כמובן שגם להלכה זו הרבה גדרים וסייגים שלא כאן המקום לפרטם, אולם עיקרון זה ידוע ומקובל ומוסכם על הכל).

כיון שכן, יכלו ישראל לסבור שעדיף לעסוק בפעילות חיובית, גם אם על ידה נדחים איסורי השבת, מה גם שפעילות חיובית זו היא מלאכת בניין המשכן, שמטרתו השראת השכינה בעם ישראל. כדי להוציא מלב מי שעלול לטעות כן, באה התורה והדגישה כי למרות החשיבות הרבה שנועדה לבניין המשכן, השבת לא תזוז ממקומה, וכל איסורי השבת יישמרו גם בעת העיסוק בבניין המקודש.

זהירות מגזל - אפילו לשם שמים
ה"כלי יקר" שואל שאלה מעניינת: בתחילת הפרשה נאמר "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל..." ורש"י מפרש שמדובר כאן למחרת יום הכיפורים כשירד מהר סיני. ואילו לעיל בפרשת יתרו (יח, יג) נאמר "ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם", ופירש"י שם כי היה זה למחרת יום הכיפורים? מתוך ה"כלי יקר" וזה לשונו: "ונראה לפרש שידוע שהקהל זה היה להודיע להם מצות המשכן והנדבה כמו שיתבאר בסמוך, והיה משה חושש פן יתנדב אחד מהם למשכן דבר שאינו שלו והוא חושש כי הוא תופסו בדיו. וזה לא יתכן לבנות הבית הגדול והקדוש הזה מן הגזל, ומקום המשפט שם הרשע, על כן הכריז משה תחילה: מי בעל דברים יגש אלי למשפט, באופן שכל העם על מקומו יבוא בשלום. ונודע לכל אחד מה שהוא שלו או אינו שלו על ידי שהוא דן ביניהם. ואז היה מודיעם עניין הנדבה לאמר קחו מאתכם תרומה לה', ומאתכם היינו משלכם ולא משל חברכם..." עכ"ל.

ואמרו חז"ל במדרש (שמות רבה לה) על הפסוק: "ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים". למה עצי שטים? לימד הקב"ה דרך ארץ לדורות, שאם יבקש אדם לבנות ביתו מאילן עושה פירות, אומר לו: ומה מלך מלכי המלכים שהכל שלו כשאמר לעשות משכן אמר: לא תביא אלא מאילן שאינו עושה פירות - אתם על אחת כמה וכמה". גם כשצויה לבנות את המשכן - את המוסד הרוחני, מרכז השכינה והקדושה - הקפיד והזהיר את העם, לבל יביאו אלא מאילן שאינו עושה פירות!

ועוד שנו רבותינו בגמרא (בבא קמא ע"א): "הרי שגזל סאה של חיטים, טחנה, לשה ואפאה - והפריש ממנה חלה, כיצד מברך? - אין זה מברך אלא מנאץ". וכנגד אותם ה"מתחסדים" הטוענים כי לשם שמים - בעבור קיום מצוה, מותר לעשות הכל... היה אומר הרבי מקוצק: כתוב בתורה "וכל העם רואים את הקולות" (שמות כ, טו). מדוע נזקקו ישראל לראות את הקולות כמו עיניהם? שלא יפרשו את ה"לא תגנוב" - "לו תגנוב" כאילו ש"לשם שמים" - הגניבה מותרת!

ועוד שנו רבותינו בגמרא (בבא קמא ע"א): "הרי שגזל סאה של חיטים, טחנה, לשה ואפאה - והפריש ממנה חלה, כיצד מברך? - אין זה מברך אלא מנאץ". וכנגד אותם ה"מתחסדים" הטוענים כי לשם שמים - בעבור קיום מצוה, מותר לעשות הכל... היה אומר הרבי מקוצק: כתוב בתורה "וכל העם רואים את הקולות" (שמות כ, טו). מדוע נזקקו ישראל לראות את הקולות כמו עיניהם? שלא יפרשו את ה"לא תגנוב" - "לו תגנוב" כאילו ש"לשם שמים" - הגניבה מותרת!

היה יוסף שלמה כהנמן הרב מפוניבז' נכנס פעם ל'חדר האוכל' בשיבת פוניבז' והבחין כי מספר שולחנו לא מכוסים במפה. היה זה ביום שבת קודש. פנה הרב אל קבוצת בחורים ואמר להם: בחורים יקרים! שמעו נא. מקובל אצלי על הנובארדוקער דיבוק, כי באחת השבתות הכניסו בכח את אותו בחור אשר בו הרוח אל ביתו של הגר"ח מוואליזין. הבחור נבהל והתהלך אנה ואנה בבית כמי שאחזו טירוף, הוא פשוט לא מצא לעצמו מקום אחיזה - מפאת קדושת הבית והשבת, הוא רץ בסחרור. עד שמצא פינה קטנה באחד משולחנות הבית - שם המפה התקפלה והשולחן היה מגולה. מיד התכופף קיפץ חיבק ונישק את המקום (כי רק שם היתה אחיזה לחיצוניים) מעשה שהיה. ע"כ דבריו.

פעם כאשר אירעו עלינו שאם לא יצא יקחו אותו אל הגר"א מוילנא, השיב הרוח: "איני מפחד ממנו, כי להגר"א אין עסק עימנו (בהקדמת הגר"א לספרא דצניעותא) כך סיפר החפץ חיים לתלמידו רבי שלמה בלוך. עוד שאלו אותו האם ידוע לו מי הם הל"ו צדיקים שבדור. הוא מנה שמות רבים לא ידועים ביניהם גם הגר"א, אלא שאת הגר"א מוילנא לא מנה בין הראשונים ממש. שאלו אותו וכי הגר"א אינו הראשון או לפחות משלושת הראשונים?! והשיב "לא, מפני שהוא הרי קצת מפורסם, חלק ממעלותיו מפורסמות..."

לבייתו של המגיד מקוונץ
בספר "שומר אמונים" מוזכר (לראשונה) שייכותו של המגיד מקוונץ אל אותו רוח, וזה לשונו: "כי פעם אחת הביאו לרבינו מקוונץ איש אחד כדי לתקן את הנפש שנכנס (=כדיבוק) שאלו המגיד מי הוא היה בגילגול הקודם ובאיזה זמן והשיב כי יותר מאלפיים שנה שהוא בצער ויסורים וכי הוא היה הראשון שזרק אבן על זכריה הנביא ומאז אין לו מנוחה והולך מדחי לדחי. וברחמי ה' נתקן ע"י הקדוש הנ"ל".

איך עבר מנובארדוק לקוונץ? ושמה היה זה איש אחר - שאח"כ נכנסה בו אותו רוח של זורק האבן? קשה לדעת בבירור, אלא מה שנספר לכם להלן, אולי יועיל לבירור הדברים.
"שאלתי את רבי אליהו לאפיאן - סיפר רבי יעקב אדלשטיין (שליט"א) [צ"ל] - "מה עלה בסופו של אותו בחור שהסתובב ורוח בקרבו" הוא השיב כי כפי הידוע לו, דבר הדיבוק התפרסם עד שרבים באו לשמועו ולקבל פחד ויראת העונש, ללמוד משפטי שמים על עבירות, עד שהענין דווח לחלונות הגבוהים, לממשלה, אנשי הממשל חשדו כי מכשף מסתובב לו בין היהודים והגויים. כאשר מבחינה חוקית נאסר כל מעשה כישוף והעוסק בו הסתכן אז בגזר דין מוות, משום כך, נכנס אותו בחור לכלל פיקוח נפש. והוחלט כי צריך להצילו, לא בגלל הרוח שבקרבו אלא סתם מדין הצלת נפשות. הבריחו אותו מחוץ לגבולות המדינה, מקום בו החוקים שונים. כך עזב את נובארדוק וילנא וולאזין. א"כ שמא אז אכן זכה והגיע לקרבת יהודים אחרים שגררו אותו אל המגיד מקוונץ. שם בסופו של דבר הגיע אל תיקונו כפי שמוכר ב"שומר אמונים".

רבי משה הולצברג צ"ל ראש ישיבת קרלין סטולין, גילה פעם כי פרטי התיקון של המגיד מקוונץ, עברו לאוזנו, איש מפי איש. והוא נאות לספר זאת לרבי יעקב אדלשטיין (שליט"א) [צ"ל], וכה גילה:
בתחילה, המגיד ניסה להוציא את הרוח מגוף הבחור ע"י שמות ויהודים. ולחש באוזנו יחודין בשמות הקדושים, גיחך הרוח צחק בקולי קולות ואמר אתם חושבים להפחיד אותי בדברים אלו, את כל היחודים הללו ידעת עוד

כלל גדול נאמר בהלכה: "עשה דוחה לא תעשה". כל מקום שיש בו התנגשות בין מצוות "עשה" שעליו לקיימה, לבין איסור "לא תעשה" שניאלץ לעבור עליו אם נקיים את ה"עשה", ההלכה קובעת כי ה"עשה" דוחה את "לא תעשה". המצווה תתקיים גם במחיר דחיית הלאו. (כמובן שגם להלכה זו הרבה גדרים וסייגים שלא כאן המקום לפרטם, אולם עיקרון זה ידוע ומקובל ומוסכם על הכל).

כיון שכן, יכלו ישראל לסבור שעדיף לעסוק בפעילות חיובית, גם אם על ידה נדחים איסורי השבת, מה גם שפעילות חיובית זו היא מלאכת בניין המשכן, שמטרתו השראת השכינה בעם ישראל. כדי להוציא מלב מי שעלול לטעות כן, באה התורה והדגישה כי למרות החשיבות הרבה שנועדה לבניין המשכן, השבת לא תזוז ממקומה, וכל איסורי השבת יישמרו גם בעת העיסוק בבניין המקודש.

זהירות מגזל - אפילו לשם שמים
ה"כלי יקר" שואל שאלה מעניינת: בתחילת הפרשה נאמר "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל..." ורש"י מפרש שמדובר כאן למחרת יום הכיפורים כשירד מהר סיני. ואילו לעיל בפרשת יתרו (יח, יג) נאמר "ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם", ופירש"י שם כי היה זה למחרת יום הכיפורים? מתוך ה"כלי יקר" וזה לשונו: "ונראה לפרש שידוע שהקהל זה היה להודיע להם מצות המשכן והנדבה כמו שיתבאר בסמוך, והיה משה חושש פן יתנדב אחד מהם למשכן דבר שאינו שלו והוא חושש כי הוא תופסו בדיו. וזה לא יתכן לבנות הבית הגדול והקדוש הזה מן הגזל, ומקום המשפט שם הרשע, על כן הכריז משה תחילה: מי בעל דברים יגש אלי למשפט, באופן שכל העם על מקומו יבוא בשלום. ונודע לכל אחד מה שהוא שלו או אינו שלו על ידי שהוא דן ביניהם. ואז היה מודיעם עניין הנדבה לאמר קחו מאתכם תרומה לה', ומאתכם היינו משלכם ולא משל חברכם..." עכ"ל.

ואמרו חז"ל במדרש (שמות רבה לה) על הפסוק: "ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים". למה עצי שטים? לימד הקב"ה דרך ארץ לדורות, שאם יבקש אדם לבנות ביתו מאילן עושה פירות, אומר לו: ומה מלך מלכי המלכים שהכל שלו כשאמר לעשות משכן אמר: לא תביא אלא מאילן שאינו עושה פירות - אתם על אחת כמה וכמה". גם כשצויה לבנות את המשכן - את המוסד הרוחני, מרכז השכינה והקדושה - הקפיד והזהיר את העם, לבל יביאו אלא מאילן שאינו עושה פירות!

ועוד שנו רבותינו בגמרא (בבא קמא ע"א): "הרי שגזל סאה של חיטים, טחנה, לשה ואפאה - והפריש ממנה חלה, כיצד מברך? - אין זה מברך אלא מנאץ". וכנגד אותם ה"מתחסדים" הטוענים כי לשם שמים - בעבור קיום מצוה, מותר לעשות הכל... היה אומר הרבי מקוצק: כתוב בתורה "וכל העם רואים את הקולות" (שמות כ, טו). מדוע נזקקו ישראל לראות את הקולות כמו עיניהם? שלא יפרשו את ה"לא תגנוב" - "לו תגנוב" כאילו ש"לשם שמים" - הגניבה מותרת!

היה יוסף שלמה כהנמן הרב מפוניבז' נכנס פעם ל'חדר האוכל' בשיבת פוניבז' והבחין כי מספר שולחנו לא מכוסים במפה. היה זה ביום שבת קודש. פנה הרב אל קבוצת בחורים ואמר להם: בחורים יקרים! שמעו נא. מקובל אצלי על הנובארדוקער דיבוק, כי באחת השבתות הכניסו בכח את אותו בחור אשר בו הרוח אל ביתו של הגר"ח מוואליזין. הבחור נבהל והתהלך אנה ואנה בבית כמי שאחזו טירוף, הוא פשוט לא מצא לעצמו מקום אחיזה - מפאת קדושת הבית והשבת, הוא רץ בסחרור. עד שמצא פינה קטנה באחד משולחנות הבית - שם המפה התקפלה והשולחן היה מגולה. מיד התכופף קיפץ חיבק ונישק את המקום (כי רק שם היתה אחיזה לחיצוניים) מעשה שהיה. ע"כ דבריו.

פעם כאשר אירעו עלינו שאם לא יצא יקחו אותו אל הגר"א מוילנא, השיב הרוח: "איני מפחד ממנו, כי להגר"א אין עסק עימנו (בהקדמת הגר"א לספרא דצניעותא) כך סיפר החפץ חיים לתלמידו רבי שלמה בלוך. עוד שאלו אותו האם ידוע לו מי הם הל"ו צדיקים שבדור. הוא מנה שמות רבים לא ידועים ביניהם גם הגר"א, אלא שאת הגר"א מוילנא לא מנה בין הראשונים ממש. שאלו אותו וכי הגר"א אינו הראשון או לפחות משלושת הראשונים?! והשיב "לא, מפני שהוא הרי קצת מפורסם, חלק ממעלותיו מפורסמות..."

לבייתו של המגיד מקוונץ
בספר "שומר אמונים" מוזכר (לראשונה) שייכותו של המגיד מקוונץ אל אותו רוח, וזה לשונו: "כי פעם אחת הביאו לרבינו מקוונץ איש אחד כדי לתקן את הנפש שנכנס (=כדיבוק) שאלו המגיד מי הוא היה בגילגול הקודם ובאיזה זמן והשיב כי יותר מאלפיים שנה שהוא בצער ויסורים וכי הוא היה הראשון שזרק אבן על זכריה הנביא ומאז אין לו מנוחה והולך מדחי לדחי. וברחמי ה' נתקן ע"י הקדוש הנ"ל".

איך עבר מנובארדוק לקוונץ? ושמה היה זה איש אחר - שאח"כ נכנסה בו אותו רוח של זורק האבן? קשה לדעת בבירור, אלא מה שנספר לכם להלן, אולי יועיל לבירור הדברים.
"שאלתי את רבי אליהו לאפיאן - סיפר רבי יעקב אדלשטיין (שליט"א) [צ"ל] - "מה עלה בסופו של אותו בחור שהסתובב ורוח בקרבו" הוא השיב כי כפי הידוע לו, דבר הדיבוק התפרסם עד שרבים באו לשמועו ולקבל פחד ויראת העונש, ללמוד משפטי שמים על עבירות, עד שהענין דווח לחלונות הגבוהים, לממשלה, אנשי הממשל חשדו כי מכשף מסתובב לו בין היהודים והגויים. כאשר מבחינה חוקית נאסר כל מעשה כישוף והעוסק בו הסתכן אז בגזר דין מוות, משום כך, נכנס אותו בחור לכלל פיקוח נפש. והוחלט כי צריך להצילו, לא בגלל הרוח שבקרבו אלא סתם מדין הצלת נפשות. הבריחו אותו מחוץ לגבולות המדינה, מקום בו החוקים שונים. כך עזב את נובארדוק וילנא וולאזין. א"כ שמא אז אכן זכה והגיע לקרבת יהודים אחרים שגררו אותו אל המגיד מקוונץ. שם בסופו של דבר הגיע אל תיקונו כפי שמוכר ב"שומר אמונים".

רבי משה הולצברג צ"ל ראש ישיבת קרלין סטולין, גילה פעם כי פרטי התיקון של המגיד מקוונץ, עברו לאוזנו, איש מפי איש. והוא נאות לספר זאת לרבי יעקב אדלשטיין (שליט"א) [צ"ל], וכה גילה:
בתחילה, המגיד ניסה להוציא את הרוח מגוף הבחור ע"י שמות ויהודים. ולחש באוזנו יחודין בשמות הקדושים, גיחך הרוח צחק בקולי קולות ואמר אתם חושבים להפחיד אותי בדברים אלו, את כל היחודים הללו ידעת עוד

כלל גדול נאמר בהלכה: "עשה דוחה לא תעשה". כל מקום שיש בו התנגשות בין מצוות "עשה" שעליו לקיימה, לבין איסור "לא תעשה" שניאלץ לעבור עליו אם נקיים את ה"עשה", ההלכה קובעת כי ה"עשה" דוחה את "לא תעשה". המצווה תתקיים גם במחיר דחיית הלאו. (כמובן שגם להלכה זו הרבה גדרים וסייגים שלא כאן המקום לפרטם, אולם עיקרון זה ידוע ומקובל ומוסכם על הכל).

כיון שכן, יכלו ישראל לסבור שעדיף לעסוק בפעילות חיובית, גם אם על ידה נדחים איסורי השבת, מה גם שפעילות חיובית זו היא מלאכת בניין המשכן, שמטרתו השראת השכינה בעם ישראל. כדי להוציא מלב מי שעלול לטעות כן, באה התורה והדגישה כי למרות החשיבות הרבה שנועדה לבניין המשכן, השבת לא תזוז ממקומה, וכל איסורי השבת יישמרו גם בעת העיסוק בבניין המקודש.

זהירות מגזל - אפילו לשם שמים
ה"כלי יקר" שואל שאלה מעניינת: בתחילת הפרשה נאמר "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל..." ורש"י מפרש שמדובר כאן למחרת יום הכיפורים כשירד מהר סיני. ואילו לעיל בפרשת יתרו (יח, יג) נאמר "ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם", ופירש"י שם כי היה זה למחרת יום הכיפורים? מתוך ה"כלי יקר" וזה לשונו: "ונראה לפרש שידוע שהקהל זה היה להודיע להם מצות המשכן והנדבה כמו שיתבאר בסמוך, והיה משה חושש פן יתנדב אחד מהם למשכן דבר שאינו שלו והוא חושש כי הוא תופסו בדיו. וזה לא יתכן לבנות הבית הגדול והקדוש הזה מן הגזל, ומקום המשפט שם הרשע, על כן הכריז משה תחילה: מי בעל דברים יגש אלי למשפט, באופן שכל העם על מקומו יבוא בשלום. ונודע לכל אחד מה שהוא שלו או אינו שלו על ידי שהוא דן ביניהם. ואז היה מודיעם עניין הנדבה לאמר קחו מאתכם תרומה לה', ומאתכם היינו משלכם ולא משל חברכם..." עכ"ל.

ואמרו חז"ל במדרש (שמות רבה לה) על הפסוק: "ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים". למה עצי שטים? לימד הקב"ה דרך ארץ לדורות, שאם יבקש אדם לבנות ביתו מאילן עושה פירות, אומר לו: ומה מלך מלכי המלכים שהכל שלו כשאמר לעשות משכן אמר: לא תביא אלא מאילן שאינו עושה פירות - אתם על אחת כמה וכמה". גם כשצויה לבנות את המשכן - את המוסד הרוחני, מרכז השכינה והקדושה - הקפיד והזהיר את העם, לבל יביאו אלא מאילן שאינו עושה פירות!

ועוד שנו רבותינו בגמרא (בבא קמא ע"א): "הרי שגזל סאה של חיטים, טחנה, לשה ואפאה - והפריש ממנה חלה, כיצד מברך? - אין זה מברך אלא מנאץ". וכנגד אותם ה"מתחסדים" הטוענים כי לשם שמים - בעבור קיום מצוה, מותר לעשות הכל... היה אומר הרבי מקוצק: כתוב בתורה "וכל העם רואים את הקולות" (שמות כ, טו). מדוע נזקקו ישראל לראות את הקולות כמו עיניהם? שלא יפרשו את ה"לא תגנוב" - "לו תגנוב" כאילו ש"לשם שמים" - הגניבה מותרת!

הגיע לראש התור, וגרם למבוכה. החליטו לרצו ולבשמו ולהחליף סחבותני המרובבות לפני שיביאוהו אל המלך.

ענת בושם מצחין בשרה את בואו והמלך נטה אליו חסדו: "מה תבקש, במה אוכל לעזורך", התעניין.

"אדוני המלך", ניסה לקוד בגמלוניות, "הפצעים המוגלתיים מגרדים ומציקים, ומדיפים ריח בואש. כולם מתרחקים ממני, ואני ניזון מליקוט שאריות מזון שהושלכו לאשפתות. אין לי הנאה בחיי, זולת אחת: כשאני מתחכך, אני משכך מעט את הגרוי. אבל יש לי בעיה. איני מגיע לגב... אבקש מהמלך שיואיל ברוב חסדו לצוות שיתקינו לי שתי מברשות ארוכות ידית, שאוכל לגרד בהן את גבי..."

"כדברך יעשה", ענה המלך, ופנה אל השליש: "רשמתי?"

"כן", ענה בחיך. חיכוך הבעיר את חמת המצורע: "אדוני המלך, יאמר נא, כלום נאה הדבר ללעוג למצורע? למה הוא מחיך, זה שרשם את הבקשה?"

"אכן", הסכים המלך, "למה חייכת לבקשתו, האם נאה הדבר?" הוכיח את השליש.

קד השליש: "אדוני המלך, לא למומו הגשמי חייכתי, אלא לסיכולותו הרוחני! עומד הוא לפני המלך, ויכול לבקש שרופאיו יטפלו בו ויפאווהו, פצעיו יעלמו ועורו יתנקה, מכאוביו ישכחו ויוכל לשוב לחברת בני האדם, ומעדיף הוא להמשיך להדיף צחנה ולסבול מפצעיו המוגלתיים והמדממים, לסבול מנידוי ולהתכחל מפסולת אשפתות, ולמצוא אשרו בהתחככות מענגת..."

נפגע המצורע, זיקר כתפיו ושרב שפתיו: "שלא יגיד לי מה לעשות!" שוטה! בקש לפחות עתה... אין ללעוג לו, יש לנו לו!

ואני נזכר: נסעתי ברכבת, מחדרה לבני ברק. מולי ישב יהודי, ופתח שולחן. הוציא מאמתחתו צרור תרופות וערך על הדלפק. גולול לבנות וצהובות, כמוסות אדומות וזהובות, מבחר מרשים ומשובב עין. נטלם לפיו עדרים עדרים, הגירים לגורנו בלגימת מים. לטשתי עינים כפי הנראה, כי הוא פנה אלי והודה עמי ברחמים: "שכחת את שלך בבית?!" שכחתי בבית? אשרי שאיני צריך!

"והנשאים הביאו"

"והנשאים הביאו את אבני השהם ואת אבני המלאים לאפוד ולחשן" (שמות לה, כז). וכתב רש"י: מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחילה ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחילה, אלא כך אמרו הנשיאים: יתנדבו ציבור מה שמתנדבים, ומה שמחסרים אנו משלימים אותו. כיון שהשלימו ציבור את הכל, שנאמר: "והמלאכה היתה דים" (שמות לו, ז), אמרו נשיאים: מה עלינו לעשות? הביאו את אבני השהם. לכן התנדבו בחנוכת המזבח תחילה. ולפי שנתעצלו מתחילה נחסרה אות משמם, "והנשאים" כתיב. וכתב ה"כתב סופר" זצ"ל: יש ללמד זכות על צדיקים אלו שאחרו מלהתנדב, על פי המבואר (סוטה יג ע"ב) שאין המצוה נקראת אלא על שם גומרה, כי לולא הגמר גם ההתחלה ללא הועיל היתה. ולכן התחכמו להמתין עד שיביאו כולם נדבתם ומה שיחסר יביאו הם, ותהיה המצוה קרויה על שמם הינו שיעשו עיקר וגמר המצוה. והיתה כונתם לשם שמים -

ומכל מקום שלא כדן עשו, כי ידועה מסקנת ה"משנה למלך" (הלכות מגילה פ"א ה"א) ו"חכם צבי" (בתשובה סימן קו) [בשר אחד שנתן רשות לאסיר לצאת יום אחד מבית האסורים, שיצא ביום הראשון בו יוכל לקיים איזו מצוה שאי אפשר לו לקיימה בבית האסורים, ולא ימתין למצוה מאוחרת מדאורייתא כגון קריאת פרשת זכור, משום] ש"זריזין מקדימין למצוה" (פסחים ד ע"א) עדיף מעשיית מצוה מן המובחר. והיה לנשיאים להקדים המצוה ולהיות מהזריזים המקדימים, למעשות גמר מצוה מן המובחר.

והטעם שזריזים מקדימים עדיף, על דרך שאמרו: אל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תפנה (אבות פ"ב מ"ד). והכלל הוא: אין מחמיצין את המצוות (מכילתא בוא יב, יז), אולי לא יוכל אחר כך לעשות. וכך היה לנשיאים, שלא נשארו להם אלא האבנים. וגם הם לא היו משלהם, אלא ירדו להם עם המן (שמות רבה לג, ח), ולא חסרו משלהם כלום.

וכן הורונו ב"מסילת ישרים" (פרק ז), שלא יחמיץ האדם את המצוה, אלא בהגיע זמנה או בהזדמנה לפניו או בעלותה במחשבתו ימהר יחיש מעשהו לאחוז בה ולעשות אותה, ולא יניח לזמן שיתרבה בינתיים כי אין סכנה כסכנתו. אשר הנה כל רגע שמתחדש יוכל להתחדש איזה עיכוב למעשה הטוב -

ועל אמיתו דבר זה העירונו (בראשית רבה עו) בענין המלכת שלמה, שאמר דוד המלך לבניהו בן יהוידע: "והורדתם אתו אל גחון" ואמר בניהו: "אמן, כן יאמר ה'" (מלכים א א, לג). ושאלו: והלא כבר נאמר: "הנה בן נולד לך הוא יהיה איש מנוחה, [כי שלמה יהיה שמו ושלוש ושקט אתן על ישראל בימי והכינותי כסא מלכותו על ישראל עד עולם]" (דברי הימים א כב, ט-י).

אלא הרבה מפריעים יעמדו מכאן ועד גיחון!

על ענין זה, נשא ה"דברי חיים" זצ"ל את משלו -

בהיותו ילד לפני הכנסי למצוות, הלא אני מתקופת הבית - הלא אני זרקותי את האבן הראשונה על זכריה הנביא (ואז ענה בבכי) אל תפחדוני!

שאל אותו המגיד "ואיך ישנה אפשרות לתקן את נשמתך?" (כי הוא רצה גם לתקן את נשמתו המיטלטלת והמתייסרת ביסורים נוראים יותר מאלפיים שנה). השיב הרוח ואמר: מאז מותי ועד היום לא היה תלמיד חכם שלימד עלי זכות, אם יהיה מי שימצא לי 'לימוד זכות' יציל את נשמתו שאבוא למנוחתו. הוא הדגיש שחייבים ללמד עליו סגוריה בפה מלא. המגיד חשב ומצא לו זכות אך הודיע לו שיעשה זאת בתנאי שיראה לו את דרגתו (את מהות רוחו - נפש ונשמה מתקופת בית המקדש) הרוח הסכים אך "לא כאן בבית ובעיר פנימה, בשדה מחוץ לעיר ארעה לך אם תוציאני למנוחה" אמר. המגיד הק' נתעטף ויצא מהעיר ואמר בפיו לימוד זכות עפ"י הלכה ואח"כ נראה לפניו עמוד אש מהארץ עד לרקיע, ומה שעוד ראה כמובן שלא סיפר.

מה היה לימוד הזכות? גם זה סיפר ר' משה הולצברג זצ"ל: הוא מצא לו סברה הלכתית, שבסברא זו קיימת הבנה בטעות - להתיר לרגום אותו באבן. טעות בהלכה, אבל יש בה כבר לימוד זכות מסוים:

הוא חשב כי ההלכה היא שנבואה רעה מאת ה' יתברך יכולה להשתנות כל זמן שהנביא לא אומר בפיו. והרי זכריה נביא ה' ניבא אז לרעה כציווי ה' אלוקים, א"כ היה לו להימנע מלהניבא ביום ה' כדי לנסות להציל ע"י כך את עם ישראל, ואע"פ ש"הכובש נבואתו חייב מיתה" היה לו למסור את חייו ונפשו בזה ובבא, בשביל להציל את כלל ישראל. ואע"פ שאסור לנביא לעשות כך, אבל זו כבר צד טעות מבחינת ההלכה ולימוד זכות איך יכול היה לחשוב (רחמנא ליצלן) שמוותר לרוגמו באבנים.

(להגיד)

ראה מש"כ בספה"ק "תפארת שלמה" על מועדים - שער התפילה:

"כאשר ידענו כן המעשה מפי אדומ"ו הרב הקדוש המגיד מקאזניץ זלה"ה שספר על דברי הרוח הדבוק באחד שבא לפני הרב ר' יהודה חסיד משידלאווצי. והרב הנ"ל נתכוון בשמות הקדושים לבעבור לגרשו מנפש האדם ההוא אז שחק עליו ואמר כי בימי הילדים הקטנים היו יודעים מכוונות כאלה והוא ה' הראשון אשר הרים ידו ראשונה בזכרי הנביא ע"ה בעת הריגתו בבהמ"ק ומן אז והלאה יותר מב' אלפים שנה הוא נדחה מכף אל כף ולא ינוח ולא ישקוט אף בגיהנם. כאשר שמע ר"י את דברי הרוח התחיל לבכות ולהתמרמר מאד ואמר הוי ואבוי אם בזמן הרב כזה עדיין לא נתכפר לפשעי האדם מה נאמר ומה נצטדק מי יוכל לעמוד ביום הדין הגדול והנורא מי יאמר זכיתי מפשעי".

"ויקהל משה" אני יורד מהבית ביום השישי, ורואה שהשכן עולה עם שני סלים מלאים, מקיים מצות "והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו" (שמות טז, ה). הלכה פסוקה (שלחן ערוך אורח חיים רנ), אשריו ואשרי חלקו. הזכרתי לו שיאמר בפה מלא "לכבוד שבת קודש", שהדיבור פועל הרבה בקדושה ("משנה ברורה" שם, ב). העפתי מבט, הסלים מלאים נירות. נו, גם אם צריך. אבל יש שם אותיות עבריות, וזו בעיה. "מה זה", שאלתי.

"עיתונים", ענה, "עונג שבת". תמידים כסדרם ו"מוספים" כהלכתם.

מותר? נניח ("משנה ברורה" שז, סג). ואם מתענג, אולי רצוי ("תרומות הדשן" סג). אבל אוי לו, שזה תענוגו! והלא ה"בית יוסף" (אורח חיים רצ, ב) הביא דברי המדרש: "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל... ביום השביעי יהיה לכם קדש, שבת שבתון לה" (שמות לה, א-ב), אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, אם אתם נקהלים בכל שבת ושבת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ועוסקים בתורה מעלה אני עליכם כאילו המלכתם אותי בעולמי, שנאמר (ישעיה מג, יב): "ואתם עדי נאם ה' ואני אל", מכאן שמכו בכל תפוצות הגולה להתקבץ בבתי כנסיות לקרות מקרא ולדרוש בדברי אגדה אחר סעודת שחרית. ובירושלמי (שבת פט"ו ה"ג) אמרו שלא נתנו שבתות וימים טובים אלא כדי לעסוק בהם בתורה, ואמרו בזוהר הקדוש (ח"ג ק"ג ע"ג, א) שבמוצאי שבת כשחוזרת הנשמה היתה למקומה, נשאלת איזו חידוש חידשה בתורה. ומי שקריאת העתונים היא עינוג, עליו המשילו לאמור -

ביום ההתכרה, בקש המלך להיטיב עם נתיניו. להשביע רצון איש ואיש, לתת ככל אשר ישאל. הזהירוהו יועציו שאוצר המלוכה יתרוקן. הסכים לפשרה: יקציב לכך שעה. מי שיבוא באותה שעה ויבקש בקשה סבירה, יענה. יומיים לפני המועד השתרך תור ארון כנחש עקלתון, אנשים תפסו חזקה ולנו במקום. והרי בין כך וכך לא היה סיכוי אלא לחלק קטן. לשלושים, ואולי ארבעים. אבל מי יוותר על החלום, ומי יוותר על הסיכוי הקלוש. אולי יאות המלך ויעניק לו קצבה לכל חייו, יחליף את דירתו הדחוקה או יממן השאת צאצאיו.

הרגע הגדול הגיע, השער הענק נפתח והכל נדרכו, ולפתע ניכרה תכונה ותזוזה. אדם טיפס במעלה התורה כשכולם מפנים לו מקום, מאפשרים לו להקדימם.

למה ומדוע. אם תהו אלו שלפניהם, מיד מיהרו ועשו כמעשהיהם. המצורע של המטרופולין, זה שמנודה מכולם ומעביר את שממון ימי בשפכי הפסולת שבפאתי העיר. שכל גופו מכוסה פצעים מוגלתיים ודוחים, והצחנה האופפת אותו מרחיקה ממנו כל אדם, מצורע זה שייט לו עתה בניחותא כשהכל סולדים בתחושת קבס.

מרדף. הפלא הגדול הוא שהדג הגדול בולע דגים ונהיה שבע, אך כשפוחים את טבן הדג מגלים דבר מדהים: ראשו של הקרבן נמצא בצד של הזנב, והזנב נמצא בצד הראש.

מה מתברר? הדג רדף אחרי הדג שאותו הוא ראה, אך הקדוש ברוך הוא זימן לו דג אחר! מה אנו אמורים ללמוד מכך?

חידוש עצום: בן אדם רודף אחרי כסף וחושב שעסקים ביום השבת יניבו רווחים, אך הקב"ה מזמין לו דג אחר - מקור אחר להכנסה. בעל ה"קיצור שלחן ערוך" אומר שזו אחת הסיבות שאוכלים דגים בשבת.

מסופר על נהג מונית שעבד בשבת, רחמנא לצלן, והניח למשמרת את כל הכסף שהרוויח בשבת. הרב ניסה לשכנע אותו שבכסף לא תשרה ברכה, אך דבריו נפלו על אוזניים אטומות.

הוא צבר פרוטה אחר פרוטה במשך עשר שנים והגיע לסכום גדול: מאה אלף דולר. בתום השנים הללו קרה דבר נורא: הנהג חלה במחלה ממארת, עלות הניתוח שהיה עשוי להציל את חייו, היה לא פחות ולא יותר מאה אלף דולר...

ידוע שגוי ששמר שבת חייב מיתה, והרמב"ם כותב שאפילו גוי שהחליט לשמור שבת באחד הימים בשבוע חייב מיתה.

הרב פינקוס זצ"ל אומר שלמעשה, השבת היא נקודת ההבדל בין יהודי לגוי. הקב"ה ברא את העולם בדרך הטבע וכך הוא מתנהל. בעצם שמירת השבת יש הכרזה שהעולם אינו מתנהל בדרך הטבע, ביום זה היהודי אינו עושה דבר לפרנסתו. גוי שיעשה כך, יתחייב במיתה. ומדוע? כי בכך הוא פועל נגד הטבע.

שאלו פעם את הרב מבריסק האם להקים בית ספר "בית יעקב" בשכונה חילונית, ובתשובה סיפר הרב סיפור שהתרחש בעיירה בריסק. בבריסק היה בית ספר "בית יעקב" ומשפחה חילונית שהתגוררה בסמוך שלחה את בתם ללמוד בבית הספר, מפאת הקרבה. הילדה למדה מושגים שלא הכירה מעולם, וכמוכן למדה גם על שבת.

שבת אחת, רצו ההורים לצאת לנופש והפקידו את הילדה על החנות שבבעלותם. הילדה החליטה שתימנע בכל צורה מלמכור בשבת. בהגיע יום השבת, פתחה את החנות התיישבה בה ואמרה תהילים.

אחרי שעה נכנס גוי לחנות והתעניין על מחירו של אגרטל שנצב בחלון הראווה. הילדה ברצונה העז להימנע מלמכור נקבה בסכום הזוי, אלף שקלים. הגוי נדהם ועזב את החנות.

לאחר שעה שב ואמר: האגרטל מצא חן בעיניי מאוד. אסכים לשלם עליו שבעים וחמישה שקלים, על אף שנראה ששווי עשרה שקלים בלבד". אך הילדה בשלה: אלף שקלים. לקראת הצהריים שב הגוי לחנות, והפעם ניאות לשלם מאתיים שקלים, אך הילדה בשלה.

כך ניסה עוד מספר פעמים, עד שלבסוף במוצ"ש שלף מכיסו את הסכום העצום והניחו על הדלפק. הילדה נדהמה, והוא הסביר: "טובי האדריכלים בנו לי וילה מפוארת, ואגרטל בגוני הטורקוז מתאים לי כל כך. לא יכולתי לוותר עליו!"

כששבו ההורים לביתם, סיפרה להם על השתלשלות העניינים, והם קיבלו על עצמם לשוב בתשובה שלימה "אין כל ספק האם לפותח "בית יעקב" סיים הרב מבריסק את סיפורו, "שמירת שבת של ילדה קטנה השיבה את הוריה בתשובה שלמה".

"בואי בשלום עטרת בעלה גם בשמחה ברינה ובצהלה, תוך אמוני עם סגולה בואי כלה בואי כלה" (הרב שלמה אלקבץ) רבי שמעון בר יוחאי אומר, אמרה שבת לפני הקב"ה: "לכולן יש בן זוג ולי אין בן זוג". אמר לה הקב"ה: "כנסת ישראל יהיה בן זוגך" וכיון שעמדו ישראל על הר סיני, אמר להם הקב"ה: "זכרו הדבר שאמרת והבטחתי לשבת, כנסת ישראל היא בן זוגך". וזהו שנאמר לישראל "זכור את יום השבת לקדשו" (שמות כ, ז) (בראשית רבה, יא ח)

ר' ראובן קרלנשטיין זצ"ל טופל במכשיר דיאליזה, מכשיר שמחליף ומסנן את הדם בגוף. את הטיפול עבר יחד עם אנשים נוספים, שביניהם היה גם חוזר בשאלה ועוד מספר חילונים.

באחד הטיפולים, הופיעה האחות הראשית ובידיה מגש עוגיות ובקבוק יין, וסיפרה שנולדה לה נכדה בשעה טובה ומוצלחת, והיא מעוניינת לשתף את החולים בשמחתה. ר' ראובן לא לגם, כמוכן, מן היין שכן דינו כדין נסך. במקום נכח חוזר בשאלה שידע על האיסור לשתות, והוא הרים את קולו וקרא: "נראה לכם שאין הוא אוהב יין? הוא אינו שותה כי אנו בשבילו כמו גוים! כאילו נגע ביין הזה גוי!" מיד נעשה המקום כמקרה, וכולם דרשו לשמוע תשובה מאת ר' ראובן.

בתשובה, סיפר ר' ראובן את הסיפור הבא: בחור חמד שעמד להתחתן חיפש מתנה יוקרתית לכלתו. הוא הסתובב ברחובות בני ברק ותר אחר שעון זהב שימצא חן בעיניו. אחר חיפושים רבים מצא בדיוק את שחיפשו: שעון יפהפה ויקר שהרשים אותו. היה זה שעון זהב משובץ יהלומים, ועלותו בהתאם.

בהתרגשות מרובה הגיש את מתנתו לכלה, והיא הסירה את העטיפה המרשימה, הביטה בו והבעת אכזבה נראתה על פניה. היא זרקה את השעון היקר על הרצפה ואמרה: "כזו מתנה אני מקבלת? כזו מתנה בזויה?"

היה היתה באבקילע, אשה כפרית, ולה בניים ובנות בלי עין הרע, מושכים בסטורה ושואלים לחם, ואין. נשאה עין למרומם ושוועה: "רבונן של עולם, ראה נא בעיני. המצא לי אוכל לעוללי!"

וה' שמע תפלתה. פקח עיניה, ומצאה ביצת תרנגולת שזה עתה הוטלה, חמה וטריה. כמה שמחה. נופפה בה וקראה: "שמעו, ילדים, מצאתי ביצה!" כמה שמחו, שמחת עניים. מה יעלה בחלקו של כל אחד מהם מביצה בודדת זו. נשאו עיניים והושיטו ידיים, אבל האם הגביהה עוד יותר את הביצה: "לא, ילדים, הבה ננהג בחכמה! לא נאכלנה. נבקש מהשכן שירשה לנו לשימה מתחת לתרגלתו הדוגרת. תדגור עליה, עד שיבקע אפרוח. אבל גם אותו לא נאכל. נגדל אותו עד שיהיה לתרנגולת גדולה" - "הידד", צהלו, "ויהיה לנו בשר" -

"ומרק עוף!" -
"לא, ילדים, לא הבנתם -
התרנגולת טטיל לנו ביצים" -
"וכל יום נאכל ביצה", איזה אושר!

"לא, גם את הביצים לא נאכל. נניח לתרנגולת שתדגור עליהן, ויבקעו המון אפרוחים, שיגדלו ויהיו ללהקות תרנגולים" -

"איזה יופי", קראו במקהלה, "ונאכל כל יום בשר!"
"לא הבנתם - התרנגולות יטילו המוני ביצים, שיגדלו דור נוסף של תרנגולים, ואז נמכור את כל התרנגולים, ונקנה עגלה קטנה, ונגדל אותה עד שתהיה פרה, ותתן חלב, ותמליט עגלות נוספות, עד שיהיה לנו עדר שלם. ואז נמכור חלק ממנו, ונקנה בית משלנו, עם חלקת שדה. נרתום את הפרות למחרשה, נזרע ונקצור, ולא יחסר לנו מאומה!"

עיני הילדים נצצו, שכחו את רעבונם, והבאבקילע שחקה עם הביצה בעליצות, והיא נשמטה מידה והתנפצה.
כל החלום נגר ארצה...
ורגע, שלא תהיה אי הבנה -

זה לא אומר שלא לדגור על הביצה. זה רק אומר שלא לשגות בחלומות, ולא להשתעשע איתה. קום ועשה מעשה. תטגן או תדגור, אבל תנצל את ההווה במקום לחלום על העתיד! ונספר סיפור מהגמרא (גיטין סח ע"ב) -

התורה אסרה להניף ברזל על המזבח. החליט שלמה המלך, שביט המקדש כולו יבנה בלא שיניפו עליו ברזל. לשם כך ביקש את תולעת השמיר, שסגולתה לבקוע אבנים, הודיעוהו שמלך השדים יודע מקומה, ושלח את בניו בן יהודיע להביאו. בדרכם ראה מגיד עתידות המתימר לצפות נותרות ואנשים משחרים פניו, וחיך. שאלו מדוע חיך, וענהו: אותו קוסם יושב במקום בו טמנו אוצר. מה שתחתיו אינו יודע, את האוצר שתחתיו לא חשף, ועתידות ידע!?

אין ספק שהמעשה היה, אבל מדוע כתבוהו לדורות. כי לקח כה רב צפון בו! הן כל אחד מאתנו, כאותו קודם, יושבים אנו על אוצר, ועוסקים בחזוי עתידות תלוש - כל אחד חולם, מה יעשה בעתיד. אח, כיצד ילמד ויתעלה ויכבוש מקום בצמרת. אולי, והלואי. אבל מה לך לחלום באספמיה, יושב אתה על אוצר, והוא ההווה. אותו, חשפת? אותו, אתה מנצל! קום, נצל את האוצר שאתה יושב עליו, נצל את הרגע הזה ואת השעה הזו. אל תדחה לעתיד, כי אין ספק מוציא מדי ודאי!

(והגדת)

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה'
כל עושה בו מלאכה יומת (לה, ב)
רש"י: הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה את השבת.

לאחר שהקב"ה אמר למשה ביום הכיפורים: "סלחתי כדברך" (במדבר יד, כ) מכנס משה את עם ישראל ומדבר עמם על שני עניינים: שבת ומלאכת המשכן.

השבת הוזכרה לפני מלאכת המשכן, ומדוע: אומר הרמב"ם: שבת שקולה כנגד כל מצוות התורה, השבת היא אות בינו לבין הקב"ה.

שמירת השבת היא גילוי כבוד ה', בחילול שבת יש מן הכפירה בבריאת העולם. השבת היא אות, "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם" (שמות לא, טז) מה היא אות?
ה"חפץ חיים" ממשיך משל לאדם שפתח חנות ענקית של מוצרי חשמל, ועל החנות תלוי היה שלט גדול: "משה מוצרי חשמל". באחד הימים היתה החנות סגורה. העוברים ושבים שיערו שנגמרה הסחורה, או שהמוכר חולה. אך הזמן התארך והחנות עדיין היתה סגורה, העוברים ושבים שיערו שהמוכר יצא לנופש או נסע ליריד, אך כשהגיעה חברת הובלות והסירה את השלט, הבינו כולם שהחנות נסגרה לצמיתות. הבעלים אינו קשור לחנות, בהסרת השלט הסתיימה הבעלות על החנות.

יהודי השומר שבת נושא על מצחו שלט: אני יהודי! בהסרת השלט, חלילה, נפסקת גם השייכות.

מסופר על ר' ברוך בער שראה חנות סגורה בשבת. הוא נגש אל המנעולים, נישק אותם ואמר: "יש כאן הוכחה שיש בורא לעולם!"
אם כן, כיצד יתכן שיהודי עובד בשבת ומחלל אותה רחמנא ליצלן! ידוע, שעיקר מזונו של הדג הוא דגים אחרים. ברגע שדג גדול רואה דג קטן, מתחיל

המשיך ר' ראובן ואמר: "אם לסנדלר היתה כספת, מה הייתם חושבים שיש בה? ובכספת של רוטשילד מה יש? ובכספת של המלך, מה לדעתם מונח? הקב"ה מלך מלכי המלכים, אמר "מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבט שמה" הקב"ה מעיד שזו מתנה טובה והוא מוציא אותה מכספת! ואת המתנה הזו, שקיבלו ישראל הם רומסים ודורסים וכלל אינם מעריכים אותה! האם הנכם מצפים שעם כלה שכזו ישתה החתן יין?!"

(אמונה שלימה)

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד ביד משה

היום (כ"ז אדר) הילולת הגה"ק רבי יוסף שאול בן רבי אריה לייביש נתנון זצוק"ל רבה של למברג והגלילות. ונזכר ד"ת משמו, ממה שכתב בספריו דברי שאול ויד שאול עה"פ אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד ביד משה ונדועה קושיית הזה"ק דף רכ"ה מה ראה משה לפקוד ולמנות את תרומות בני ישראל, והלא אין הברכה שרויה אלא בדבר הסמוי מן העין, ואיך מנאם תחילה ואח"כ ברכם, מה שייך ברכה למנין?

ומה שתייצרו בזה"ק מבואר בארוכה בקדושת לוי אוהב ישראל ועבודת ישראל, שיש חילוק גדול מיהו המונה, אם משה רבינו עושה מנין וספירה כנכנס ברכה אמיתית, משא"כ כשאישי אחר מונה.

רבי יוסף שאול מבאר באופן אחר, בהקדים תמיחה נוספת מה שייך שמה רבינו יברך 'שתשרה שכינה במעשי ידיכם', הרי כבר אמר הקב"ה ושכנתי בתוכם, וא"כ מה שייך לברך על זה. כמו שהקשינו אתמול.

וביאר ע"פ דברי הגמ' [ערכין דף כ"א: ובתוספות ד"ה אין] כשמבקשים שני שותפים לפרק את השותפות, צריך להמתין ליום השוק שאז הדבר עולה למחירו הכי גבוה ואז יתחלקו, ואמרו שם, שבהקדש אינו כן כי אין להקדש אלא מקומו ושעתו. וכן אי' שם במשנה סוף פרק שישני [דף כד] לגבי פרה של הקדש, שאם ממתניין ליום האטלזי הרי משובחת היא, דהיינו בפרה בעלת מום שהקדישה לבדק הבית, וכן אם הקדיש מרגלית אם יעלה אותה לכרך, יהיה מחירה הרבה יותר גבוה, אלא שאין להקדש אלא מקומו ושעתו, ופרש"י שאם הקדיש מרגלית בכפר, ובכפר מחירו קטן ביותר, ובכרך הוא שווה הרבה יותר, אין שמין את המרגלית אלא לפי מקומה. ואם הגזבר מבקש לפדות את המרגלית בכרך, אין פודין אותה כאן בכפר לפי מחיר הכפר.

והקשו בתוספות מה טעם יש בדבר זה, הלא עלינו לסדר שיהיה מה שיותר לטובת ההקדש, וכן מצאנו שצריך להמתין שום ההקדש ששים יום, היינו כשאדם מבקש לפדות איזה חפץ מהקדש, עושים אכרזתא ששים יום לראות מי משלם הכי הרבה, וא"כ מדוע אין דואגים לקופת ההקדש ליסוע לכרך ולפדות ביוקר. ועי"ש בתוספות מה שתיירץ.

וביאר רבי יוסף שאול שכל ענין ההקדש הרי באמת אין הקב"ה צריך את הממונ שלנו, שנאמר 'אם ארעב לא אומר לך.. האוכל בשר אבירים', ואומר 'אין חפץ לה' בעולות', אלא מה שהקב"ה רוצה מאיתנו הוא רק 'נדבת הלב' כמו שפי' האלשי"ך הק' ושאר ספה"ק.

הבן כפר שהקדיש מרגלית, היתה נדבת הלב שלו רק כפי שווי המרגלית בכפר, לדוגמא אלף דולר, אע"פ שבכרך זה שוה שלוש אלף דולר, אין הקב"ה צריך את הכסף שלו, אלא את נדבת לבו, ונדבת לבו בכפר היה אלף דולר, א"כ אין שום צורך להוליכו לכרך להרוויח יותר, הרי זה יהיה פגם כביכול כאילו הקב"ה צריך שאנחנו נרים את המניות שלו... כמו אחד שקונה כרטיס לוטו להקב"ה, שאם זה ירוויח הוא יתן הכל לצדקה, הרי עדיף שיתן דולר אחד לצדקה, שזהו נדבת לבו, אל תקנה לוטו לכבוד הקב"ה, לי הכסף ולי הזהב נאום ה'. אל תחפש עצות לפני הקב"ה איך שיהיה לו מליונים.

ולא עוד אלא שיש בזה ממש פגם בהתייחסות כלפי הקב"ה, בשלמא אם אומר שקונה את הלוטו לעצמו ואם יזכה יתן צדקה, ניחא, אך אם קונה שני כרטיסי לוטו אחד לו ואחד להקב"ה, עדיף לתת את הדולר לצדקה ולא לקנות לוטו עבור הקב"ה.

מבאר רבי יוסף שאול, דכשמשא רבינו רואה את נדבת המשכן, הוא דווקא הולך ומונה, אלה פקודי המשכן, אע"פ שאין הברכה שרויה אלא בדבר הסמוי מן העין, כי אין הקב"ה צריך שייכנס ברכה בזה שנתנו לו, אם הוא רוצה, הוא יכול לגלות באוהל של משה מחצב של סנפרינון, הוא לא צריך שייכנס ברכה בתרומות שנתנו לו... זה לא הנוסח שנוהגים כלפי מעלה. אדרבה אין לנו שום אינטרס שייכנס שם ברכה, להורות שהקב"ה אינו צריך לכסף וזהו שלנו. לי הכסף ולי הזהב נאום השם.

וברכתו של משה אינו 'הי רצון שייכנס ברכה במעשיכם', לא ולא, אין לנו כלל רצון שיתרבה זהב ההקדש, יש לנו רק ענין 'שתשרה שכינה'. ואכן באמת לא היו יכולים לעשות זהב כפי מנין הזהב שנתנו, כי כמו שמקום ארון אינו מן המדה, כך זהבו אינו מן המדה, ולכן מנה משה וכתב 'ויהי זהב התנופה תשע ועשרים ככר', וזהו לא נתרבה, אלא נשאר תמיד תשע ועשרים ככר, אלא כשהקב"ה רוצה יכולים לעשות מקצת זהב כלים רבים. כי אצלו ית' העיקר הוא נדבת הלב.

ומה שהקשו בתוספות מדין אכרזתא, כי כשאדם בא לפדות הרי צריך לברר כמה היתה נדבת הלב של התורם, כשאדם בהול למכור חפץ במהירות אינו מקבל את המחיר האמיתי, כדי לברר את נדבת לבו של התורם צריך לברר בישוב הדעת ולהמתין ששים יום, עד שיתברר כמה היה נדבת הלב של תורם החפץ. משא"כ כשהכפרי תורם מרגלית, הרי נדבת לבו היה רק כפי מחיר של הכפר.

כשמדברים מענין אמונה ובטחון, יש לדעת שיש בזה כמה מדרגות. מה שדברנו כעת, להאמין שהקב"ה יכול להסתדר לבדו, והוא יכול להחזיק את כל עולם התורה, הרי לפני עשרים שנה לא ידעו איך יתקיים עולם הישיבות ביום הזה, וב"ה הכל מתנהג יפה, וגם עכשיו אין יכולים העסקנים לחשוב מה יהיה עוד עשרים שנה, אם אנו מאמינים שאנו סמוכים ובטוחים בו ית', אין מה לדאוג כלל.

הן אמת שגדר ההשתדלות הוא גם כלפי דברי קודש, אך לא לדאוג שיהיה להקב"ה כסף מיותר, למעלה מנדבת הלב, זהו דבר שאינו, כי מה שהקב"ה מבקש שניתן צדקה לעולם התורה, הוא כי חפץ לראות נדבת הלב שלנו. כשנתת מאה דולר, יהיה השראת השכינה במאה דולר שנתת.

ב"ה אנו מחנכים את ילדינו, וצריך שיהיה שם השראת השכינה, כל מה שאנו צריכים הוא רק השראת השכינה, השראת השכינה תהיה רק לפי נדבת הלב של היהודי, אמנם אם הנדבת הלב היא אלף דולר והוא נותן רק מאה, כי זה מה שיש לו, ובא הגזבר ועושה מהמאה דולר אלף דולר, אזי מה טוב ומה נעים להרבות המעות ברווחים שיהיה נעשה מזה אלף, שהרי היתה לו נדבת הלב של אלף דולר.

ויתכן שמה שאמרו חז"ל 'אין להקדש אלא מקומו ושעתו', כולל גם שאין לעשות 'השקעות' בשביל מוסדות התורה. כי הקב"ה משגיח עכשיו על כל מוסדות התורה, מה צריך לדאוג לו לעוד שבעים שנה. אין להקדש אלא מקומו ושעתו. וכן הופסק ברמב"ם שאסור לגזבר להוליך את היהלום לכרך. אמנם בימינו שיש שוויות גלובליות של זהב בכל מקום בעולם, א"כ גם הדר בכפר נותן מרגלית כפי מחיר הכרך, משא"כ בזמן חז"ל, האיש הכפרי לא היה לו השגה של מחיר של כרך.

ובזה פי' רבי יוסף שאול דברי הגמ' בב"מ דף קיד/א: 'יצא הקדש שאין צריך ברכה', שם מדובר כשאחד נתן משכון להקדש או שמשכנוהו מי שלא נתן מחצית השקל עד כ"ה אדר, לקחו ממנו כסות יום או כסות לילה, אזי הקדש אין צריכים להחזירו בלילה או ביום, דכתיב 'ושכב בשלמתו וברכך', יצא הקדש שאין צריכים ברכה. כשאדם מברך את קופת הצדקה שתתרבה, אין צריך את הברכות שלך יותר מנדבת הלב. כל מה שהקב"ה מצוה אותנו לנהל קופות צדקה של כולל ישראל, הוא לאסוף נדבת הלב ולא ממונ, כי לי הכסף ולי הזהב נאום ה'. וכלי יכול להסתדר לבד, אתה רק תביא נדבת הלב. אל תחקור איך להפוך נדבת הלב של מאה לעשר אלף.

והוסיף בספרו 'יד שאול' ע"פ מש"כ הרמב"ן בב"ב שאין להקדש קנין חצר, כנדוע דברי הקצות בס"ר בארוכה, ואפי' אם נאמר שיש להקדש קנין חצר, מ"מ אין בזה משום מעילה. דהיינו אם הקדיש יהודי שטח להקדש, ונפל צבי שבור בחצר המשתמרת להקדש, לא זכו הקדש בצבי זה. וי"א שכן זכו, אך אין בזה מעילה. ופי' רבי יוסף שאול, כי הצבי השבור הזה, או הזהב והכסף שנפלו לחצר, הרי אין בהם נדבת לב של יהודי, אלא מעצמם כנסו, א"כ יכול כל אחד לקחתו, אין לה' חפץ בריבוי נכסים כלל.

המדרגה הפשוטה יותר הוא שאדם רוצה לעשות השקעות במוסדות התורה, 'לדאוג' שהקב"ה יהיה לו שפע בעוד שלושים שנה, זה לא כ"כ קדוש, ואפי' לדעת הי"א שהקדש כן זוכה בחצר אך אין בזה מעילה, היינו שאינו קדוש כ"כ, שלא היה שם נדבת הלב של בני ישראל.

והמדרגה היותר עליונה שאין צריך כלל שהחצר של הקדש תזכה, כי אין לה' חפץ כלל בריבוי הנכסים, רק נדבת הלב. בזה יש מעילה, ויביא המועל אשם מעילות, מדוע, כיון שהיה כאן נדבת לב של יהודי, כשאין נדבת לב, אין בזה מעילה, אין לזה חשיבות כלל.

י"ג שופרות היו במקדש שהם בחנו את נדבת הלב של יהודי, אך לא עשו מניות ורווחים ברכוש של הקדש, אין בונים בית המקדש מכסף של בורסה ומניות, שאין בהם נדבת הלב. כמובן שכשאדם הרוויח כך וכך ממניות ותורם כך וכך לצדקה, במקום לתת רק מאה, השקיע את המאה ועשה מזה אלף ונתן את האלף לצדקה, אזי בוודאי יש בנדבת לבו מעלה יתרה. משא"כ הגבאי צדקה אין לו לנפח את מעות הצדקה יותר מנדבת הלב של התורם. לא דברנו הלכה למעשה, אלא שלמדנו דברי רבי יוסף שאול זצוק"ל.

וכן אמר רבי אהרן קאטלער להגאון מפוניבז' כשהציע לו על שטח גדול באמריקה שיכולים לעשות ממנו רווחים כפולים ומכופלים לייסד הישיבה לעוד עשרות בשנים, ואמר לו רבי אהרן כל הדברים הנ"ל, שאין לנו עסק להגדיל את הרווחים לקופת הקב"ה. עד כדי כך שמשא רבינו הולך למנות את ההקדש כי אין צריכים בו ברכה, לא אמרו שיקנה החצר של הקדש מה שנכנסים בו טל חרמון שיוורד על הררי ציון, כי אין ענין שיהיה רווח בקופת

הקדש. לי הכסף ולי הזהב נאום ה'. ופוק חזי איך הצליח רבי אהרן קאטלער מאד בבנייני מוסדות התורה באמריקה, כי אין להקדש אלא מקומו ושעתו.

וכן אמרנו בהפטרות שבת חנוכה, הנביא זכריה ראה מנורה, ושני זיתים עליה ונוטפים מהם שמן לנרות המנורה, ואי' בספה"ק ע"פ דברי המדרש שלא הכניס נח שתיל הזית לתוך התבה, כי דרך טבע הזית שאינו מחזיק יותר מ"ב חודש, ואע"פ שהקב"ה צייה לו להכניס מכל מאכל אשר יאכל, וחישב נח, היות שאמר לו הקב"ה שיהיה מבול שנה, אי"כ איך יכניס זית, ועלה בדעתו ששוב לא יהיו זיתים בעולם. ואמר לבניו בתיבה, תספרו לנכדים שפעם לפני המבול היו זיתים בעולם, זכרונם לברכה.

אך היונה הביאה לו 'עלה זית טרף בפייה', אין הכי נמי שהקב"ה צייה לו לעשות השתדלות, אומרת לו היונה, כבודך במקומך מונח, אין צריך להשתדלות, הבאתי עלה זית מגן עדן, ועד היום יש לנו זיתים וממנה מדליקים נרות המנורה.

שמן רומז על חכמת התורה, הקב"ה אינו צריך שבני ישראל יחזיקו את עולם התורה, איך חלמו לפני עשרים שנה איך יתקיים היום עולם התורה, ומה יהיה עוד עשר שנים, אין שיעור ואין גבול, בכל חסידות נולדים בכל שבוע ילדים רבים בלי עין הרע, בחסידות גור נולדים כמה מאות זכרים כל שבוע, כל שבוע צריך לפתוח עוד ישיבה שלימה, וכן בכל חצרות הקודש, מה יהיה כאן? רבי יהודי, אל תדאג לקופת הקב"ה.

אשרי מי שיש לו יד וחלק בעולם התורה, אך הקב"ה לבדו מסתדר יפה, רשבי' הבטיח שלא תשכח מפי זרעו, הישיבות בוודאי יצליחו, תבא יונה עם עלה זית והכל יהיה בסדר. כך רואה זכריה ששני הזיתים מנטפים מאליהם לתוך המנורה, מכניסים שמן וזה דולק ח' ימים, כי השכינה שורה בישראל. היוניו וחכמתו לא מסתדרים עם זה, אך זכריה אומר לנו בסוף ההפטרות לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' צבאות'. הקב"ה לבדו עושה הכל, הוא רק מזכה אותנו להיות שותפים בענייניו, כדי לגלות נדבת לבנו. יש לנו אב זקן.

וכל זה אמור כלפי הקדש ומוסדות הקודש, אך לגבי פרנסת האדם בעצמו, אדרבה אמרו חז"ל שיאמר 'ברוך אתה ה' מלך העולם השולח ברכה בכרי הזה', היינו שאני הכנסתי כור אחד, והקב"ה יכניס ברכה ויוכפל הכרי, כי אנו מבקשים ומברכים שיהיה ברכה במעשינו, משא"כ הקדש אינו צריך ברכה, הקדש לא צריך שיברכו את ממונו, הקדש צריך רק את נדבת הלב של בני ישראל. כי המוסדות של הקב"ה שיש לו גזברים שהם השליחים שלו, הוא לא מעוניין ברווחים של השקעות ממכסי הקדש. ואפי' אם נאמר שיחול עליהם הקדש, אין בהם מעילה. וכן גידולי הקדש אין בהם מעילה.

ומי שיבדוק את ההסטוריה ימצא שכל מי שבנה מוסדות בעולם התורה, חי בבחי' 'אין להקדש אלא מקומו ושעתו'. הם עומדים בתחילת החודש, לא יודעים איך ישלמו חצי מליון דולר בחודש זה, אחרי ראש חודש הכל הסתדר, הם לא יודעים מה ואיך, רק נדבת הלב של יהודים, ונסים ונפלאות. אם יעשה אחד השקעות וקומבינציות, אין בזה ענין. נכון שצריך השתדלות להקדש, היינו השתדלות להביא עוד נדבת הלב של בני ישראל, כן ירבו.

דברתי אתמול עם רבי יצחק לברון מאנטווערפן - אשדוד וסיפר לי מעשה ששמע לפני כמה שנים מהרה"ח רבי יעקב פרידריך שליט"א [מזקני חסידי חב"ד, ומתלמידי חכמים הגדולים דאנטווערפן] שהוא היה שליח לבנות תלמוד תורה על טהרת הקודש בעיר אמסטרדם, ובני השוב התנגדו מאד והערימו כמה וכמה מניעות, אך הם התגברו על כל המניעות והתחילו לבנות בנין לת"ת, בתחילה נכנסו לעסק הבנין בכל הכוחות, וב"ה התחילו הקבלנים להכין תשתית לצורך הבניה. באחד הימים הוצרכו לשלם לקבלנים סכום גדול מאד, וע"פ תנאי החוזה, אם לא היו משלמים את הסכום באותו יום, מופר כל תכנית הבניה. יום לפני כן ישבו העסקנים במשרד שהוקם בשטח הבניה, ודאגתם בלבם ובפיהם מאין יבא עזרם לשלם סכום כזה ביום המחרת, כדי שלא ירד ח"ו כל יגיעתם לטמיון.

תוך כדי דיבורם נכנס אדם בלתי מוכר למשרד, לא תואר יהודי לו, ושואל אותם מה בונים כאן? העסקנים תמהו על שאלתם, והשיבו לו בקרירות שבונים כאן בנין לתלמוד תורה לילדים יהודיים, הוא התעניין עוד, והם הראו לו את תוכנית הבנין. לאחר כמה רגעים אמר להם 'תודה שהתייחסתם אלי' ויצא לדרכו.

כמה דקות לאחר שיצא ראו העסקנים שהאורח הבלתי מוכר שכח על השלחן איזה שקית, הם רצו אחריו להשיב האבדה, ולא מצאוהו. כשחזרו למשרד פתחו את השקית ומצאו בו בדיוק את הסכום שהם צריכים לשלם מחר לקבלן לצורך המשך הבניה. לא פרוטה אחת פחות. יש איתנו חיים היום כמה עדים שהשתתפו בעסק הבניה באמסטרדם.

הקב"ה מראה לנו 'לי הכסף ולי הזהב נאום השם', לא היה מי שיתרום בנדבת הלב, מאידך היה נדבת הלב של העסקנים בקודש במסירות נפש, כיון שהיה להם נדבת הלב, והיה חסר מי שיתן, שלח הקב"ה את שלוחו וישכח' שם את הסכום הזה.

ובאמת כל מנהל מוסד יכול לספר סיפורים כגון דא, יתכן שכדאי להיות מנהל מוסד רק בכדי לזכות לראות פני אליהו הנביא בהקיץ מדי חודש בחדשו... אך באמת כל יהודי בעל משפחה הוא גם מנהל מוסד, וכ"ש

כשמתחיל להשיא את הילדים, יוכל כל אחד ואחד להעיד איזה חסדים גלויים הקב"ה עושה עם כל אחד ואחד. זהו יסוד גדול שצריך לשנן הרבה, אין להקדש אלא מקומו ושעתו.

הגר"ו מבריסק היה חוזר על הדברים שכפי הנראה שמע מאביו וזקנו, יסוד גדול מאד על מה שאמרו חז"ל שהתורה קדמה לעולם, כי אם העולם היה הראשון והתורה לאחריו, אזי היה המצב שהעולם יש לו בעיות והתורה פותרת את הבעיות של העולם, יש עניינים וחסרונות בעולם, והתורה מבקשת לתקן את החסרונות, לכן נצטוו בתורה על הצדקה. אך היות שהתורה קדמה, והעולם בא אחריו, הרי שהקב"ה ברא את העולם עם חסרונות כדי שיוכלו לקיים תורה ומצוות. שהרי הקב"ה הוא כל יכול, אי"כ מדוע יש בעולם חסרונות, כמו שהקשו הראשונים, איך יתכן שלפעמים נולדים אנשים חולים או שאין גופם שלם, וכן מדוע יש עניים בעולם. ואמרו רז"ל [שמות רבה לא, ה] 'דוד המלך אמר לפני הקב"ה ישב עולם לפני אלקים' היינו שיהיה העולם מיושב בשלימות כמו שמתאים לפני אלקים, והשיב לו הקב"ה 'חסד ואמת מן יצרורו', אי"כ איך יוכלו להטיב אחד עם זולתו, והרי שכל מה שיש חסרונות בעולם הוא כדי שיהיה המוסד שמשלים את החסרון. כי התורה קדמה לעולם, הצדקה היא מהתורה, והעולם שבא אחריו נברא עם חסרונות לצורך קיום התורה. כדי שיוכלו לסייע ליתומים ואלמנות, לכן יש בעולם יתומים ואלמנות וכו'.

חז"ל המדרש שם (רבה שמות פסקה ה): "אמר דוד רבון העולמים ישב עולמך שנאמר 'ישב עולם לפני אלקים' אמר לו הקב"ה אם אעשה עולמי שוה חסד ואמת מן יצרורו"

זאת למדנו מאברהם אבינו שהיה יושב ומצטער על שאין לו אורחים, כמו שהאריך הבאר מים חיים, אם העיקר הוא העולם והתורה באה אחריה, אי"כ מה יש להצטער שאין אורחים, כשיש אורחים מקיימים את המצוה, כשאינן, אין צורך. אלא לאחר שהתורה קדמה לעולם, אי"כ מצטער אאע"ה שאין הקב"ה מזמין לו אורחים. וזה החילוק בין יהודי לגוי, שהגוי מסתכל על המוסדות שלו לאחר העולם, אך היהודי אינו עושה חסד כיון שהוא איש טוב, אלא כאשר צייה ה'. כמ"ש ברש"י ובמדרש ובספרי. ולזאת מחזירים אבדה רק ליהודי ולא לגוי, להורות שאנו משיבים אבדה רק לקיים רצון יוצרנו ית"ש. נמצא שמה שהאדם איבד אבדה, הוא רק כדי שאני אקיים מצות השבת אבדה. כי התורה קדמה לעולם.

ונמצא שהעסקן שיושב ומטכס עצה איך לחסוך את הדאגה של המוסד לעוד חמש שנים, טעות גדולה הוא טועה בכך, כי אדרבה אנו צריכים את הדאגה לאחר חמש שנים, כי העולם צריך לשרת את מצוות התורה. אם לא יהיו דאגות של מוסדות תורה, יצטרכו להמציא דאגות אחרות... כי העולם בא אחר התורה.

וכן אמרו בגמ' ב"ב דף י' 'זו שאלה שאל טורונסורפוס הרשע את ר"ע אם אלקים אוהב עניים הוא מפני מה אינו מפרנסם א"ל כדי שניצול אנו בהן מדינה של גיהנם'. כי הקב"ה היה יכול לברוא עולם בלא עניים כלל, הגם שאין צריך ראיות לכך, אך כך אמרו חז"ל 'מעולם לא ראית ארי קייץ, שועל חנווני' רק האדם צריך להיות כזה חלש ומלא חסרונות, רק בכדי שיהיה אפשרות לקיים מצות חסד וצדקה. אאע"ה יושב ומצטער שאין לו אורחים, למה יש להם מזגן בבית, ובחוץ בווערת השמש כחום היום, איך הסתדרו כל הבעיות, הרי העולם צריך לשמש את התורה.

ונמתיק יותר הבנת הדבר ע"פ משל, כנהוג היום שהיירצנים של כלי חשמל, פועלים בחכמה בעת בניין המכשירים שלאחר שנה שנתיים יצטרך האדם לקרוא אומן לתקנו, או להחליפו בדוגמא יותר חדשה. כך הוא גם במלכותא דרקייעא, הקב"ה ברא עולם, וסטר לה כמה סטירות, עניים, חולים, בעלי חסרונות, ויתומים, כדי שיעשו עמהם חסד ואמת. אע"פ שבוודאי הצור תמים פעלו ויש כמה וכמה חשבונות מדוע ילד זה הוא יתום וילד זה אינו יתום וכן באלמנות ועניים וחולים, אך אלו החשבונות אינם שייכים אל התורם, אתה צריך לתת להשלים החסרונות איך שאתה יכול, בגוף או בממון. הקב"ה מבקש שתהיה שותף שלו בהשלמת בנין העולם. בתורה שקדמה לעולם כתוב 'לא יחדל אביון מקרב הארץ', וכל זה כדי שתזכו להם לחיי עולם הבא'.

ומעתה מובן ביותר דברי רבי יוסף שאול נתנון הנ"ל, שאין הקדש צריכים ברכה והרווחה, כל יסוד ההקדש הוא רק לקיים רצון ה' ע"י נדבת הלב. יהיה מה שיהיה.

והן אמת שכספי הצדקה צריכים זהירות גדולה מאד, לשמור על כל פרוטה, כי אסור לזלזל בנדבת הלב של יהודי, הקב"ה מחבב את הדולר הזה, הוא נהפך להיות חפצא דמצוה, כמו לולקא של הרזוי'נער, כך יקר אצלו יתברך דולר שנתלבש בו נדבת לב, הדולר הזה שווה יותר מכל הממון שיש מסוף העולם ועד סופו. כמו שאסור לזרוק תפילין ואתרוג על הארץ, כך יש לכבד פרוטה של צדקה. וכמסופר בגמ' על מעות פורים שנתחלפו לו, ונתן את שניהם מרוב חשיבותם

עוד למדנו מכאן יסוד נוסף, כי האדם רגיל למדוד את חשיבות המצוה לפי התוצאה שלה, לדוגמא אם יוכל בשעה זאת לדבר עם יהודי רחוק לקרב אותו לתורה ומצוות, ובזה ירגיש שזכה לפעול גדולות ונצורות, לעומת זה יש לו

מה למדנו מסיפור זה, שסופר כאמור על ידי אחת מראשי הישיבות? ההצלחה וההגשוג המתינו ליהודי שהוא מאחרי הדלת.

אם לא היה עומד בנסיון, חלילה, ומנשק את הצלם, או מוציא מילה אחת מפיו נגד האמונה, לא היה זוכה להגיע למה שהגיע. רק משעמד בנסיון הגדול, והוכיח להש"ת שהוא מאמין שכל מה שהוא עושה עימו - לטובה הוא עושה, ואיש לא יצליח ליטול ממנו את האמונה הזו, נפתחו בפניו שערי ההלחה והסיעתא דשמיא.

(ברכי נפשי)

אם כן אעמידך בנסיון ואדרוש ממך לנשק את הצלם שלי, ואראה האם הדברים שדוברת אתנו אז, מפעמים באמת בליבך, והיך מאמין באלוקיך עד תום, או שמא הכל היה מן השפה ולחוץ.

ועכשיו, משראיתי את אמונתך העזה, ונוכחתי בעצמי בנאמנותך לבורא עולם, אני משאיר בידיך את כל הפרוות שקנית ממני, עם הרווח הגדול בציוד, ואף אמכור לך עוד ועוד פרוות, ובמחירים יותר מוזלים, על מנת שתצליח להרוויח עוד כסף, ולהתעשר בצורה יותר משמעותית.

בדרך הדרוש

מענישין בעידן ריתחא ולוט עבר מ"ע של הוכח תוכיח ואמרו חז"ל כשהשמש יוצאת ומלכי מזרח ומערב משתחווים הקב"ה כועס לכך הי' צריך לילך משם עכ"ל וא"כ מובן היטב מה שהביאו נדבת המשכן בבוקר, דעיקר ההבאה היה כדי להצילם מעונש חטא העגל, אך בלא"ה אין עונשין על מ"ע רק בעידן ריתחא, אמנם בבוקר כשהשמש יוצאת ומלכי מזרח ומערב משתחווים הקב"ה כועס ובעידן ריתחא מענישין גם על מ"ע ויש לחוש שיענשו גם הם לכן הביאו או את נדבת המשכן כדי שיכפר בעדם וינצלו מעונש. וא"ש. (ילקוט הגרשוני)

בעושי העגל ועברו על מ"ע הוכח תוכיח וגו' וידוע מ"ש במנחות דאין הקב"ה מעניש על מ"ע רק בעידן ריתחא ע"כ יען דבאותה שעה הי' ריתחא גדולה על עושי העגל רצה הקב"ה לענוש גם אותן שלא מיחו והועילה תפילתו של משה שלא ענשם תיכף ושוב אח"כ ליכא עידן ריתחא ואין ראוי לענו על מ"ע, ומעתא יובן היטיב מ"ש הקב"ה ביום פקדי, היינו שיעשו חטא אחר ויהיה עידן ריתחא לענוש אותן על חטא אחר, או ופקדתי עליהם חטאתם ואענישם גם על שלא מיחו בעושי העגל ועברו על מ"ע הדוכח תוכיח והבן. והנה בס' תיבת גומא פ' וירא הביא בשם רבינו הגדול הפנ"י ז"ל בפסוק השמש יצא על הארץ ולוט בא צוערה, כי על מ"ע

והם הביאו איליו עוד נדבה בבוקר בבוקר (כח כא) ראוי לתת טעם למה הביאו נדבת המשכן בבוקר דייקא, ונ"ל דידוע מ"ש ז"ל יבא זהב המשכן ויכפר על זהב העגל, גם מבואר במפרשים דב' מיני חוטאים היו בעגל, א' מה שעשו העגל בפועל ממש אשר הרגום בני לוי ואשר נגפם הקב"ה, ב' מה שלא חטאו בפועל רק הי' בהם חטא שלא מיחו וגם אותן ביקש הקב"ה לכלותם ועליהם התפלל משה, ובס' אמרי שפר להג' רש"ק מבראד ז"ל כ' בזה דבר נפלא בפסוק וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם, וקשה מ"ש דוקא כשיעניש אותם הקב"ה על חטא אחר או יפקיד עליהם ג"כ עון העגל ובלא"ה לא, ולפ"ז אתי שפיר דהנה חטאתם הי' על שלא מיחו

<p>בענייני הפרשה והזמן ההלכות נערכו ע"י בעל 'חוקי חיים' ונמסרו ע"י 'חדר הוראה' ירושלים עיה"ק</p>	<h1>הלכה למעשה</h1> <h2>מנהגים וזהירויות בחג הפסח</h2>
--	--

כבר בליל י"ד, משעה שמתחיל חובת הבדיקה לבער החמץ מרשותו (שו"ת רב פעלים ח"ג או"ח סי' כ"ז, הגר"ש"א, הגש"פ עמ' 18).

גם קודם ערב פסח

ט. שלשים יום קודם. יש שנוהגים לא לאכול מצה כבר מפורים שהוא ל' יום קודם החג (שו"ת אג"מ או"ח ח"א סי' ק נ"ה, שו"ת משנת יעקב ח"ג סי' תע"א, מנהגי מהרי"ץ דושינסקי, דברי יציב הובא בהליכות חיים פסח עמ' י"ז) שמאז מתחילים לדרוש בהלכות הפסח (מ"ב סי' תכ"ט סק"ב) וכדעת חכמים (גמ' פסחים דף ו' ע"א), והוא מאחר שנוהגים כדעות שמצה אסור באכילה גם קודם שנאסר החמץ (שו"ת אג"מ שם).

י. עוד טעם נאמר בזה ע"פ הדין שהרואה את חבירו לאחר ל' יום מברך 'שהחינו' (שו"ע סי' רכ"ה ס"א), הרי ל' יום הוא שיעור התרגשות ושמחה להתחבב לדבר (מנהגי מהרי"ץ הלוי פ"ז הע"א).

יא. מראש חודש ניסן. אמנם הרבה נוהגים לא לאכול מצות מצוה מר"ח ניסן (שיירי כנסת הגדולה, ח"י, א"ר, פמ"ג, מ"ב סק"ב) שלא רצו חכמים להטריח הא דם כ"כ במניעת אכילת מצה, לכן נהגו איסור מר"ח ניסן שהוא הזמן ששואלין ודורשין עכ"פ לדעת רשב"ג (אג"מ שם).

סוג מצות שמונעים מהם

יב. דנו הפוסקים בכמה מיני מצות אם הם בכלל המנהג שלא לאכלם קודם פסח, ובדרך כלל, אלו שאין אוכלים אותם בערב פסח מדינא, גם נכללים במנהג שלא לאכלם קודם ערב פסח מר"ח או משלשים יום, וכן תלוי באם הם חמץ מעיקר הדין או משום חומרא, וכיבואר.

יג. מצה עשירה. מעיקר הדין, מצה עשירה מותר לאכול קודם פסח משום שאין יוצאים בהם ידי חובתו, וטעמו שונה ממצת מצוה שהרי טעם מי הפירות ניכר בהן (מ"ב סק"י), אמנם יש הס"ל שגם מצה עשירה אסורה באכילה קודם פסח (ביאור הגר"א, שער הציון סי' תמ"ד סק"א).

יד. כפולות ונפוחות. מצה נפוחה או כפולה, אף שמחמירין בה לחשבה כחמץ, מ"מ אסור לאכלה קודם פסח דבכלל מצה היא מעיקר הדין (מ"ב שם סק"ב).

טו. מצה שלא לשמה. מצות כשרות לפסח רק שנאפו שלא לשמה, אין לאכלם קודם פסח כלל, וגם כשחל ערב פסח בשבת, שהרי אינם חמץ, ולכן אין להקל בהם כלל (שו"ת מנחת יצחק ח"ח סי' ל"ז ד"ה הנה יש, הגרשז"א שש"כ פנ"ו הע"מ ז"ל).

טז. מצות מכונה של חמץ. אין לאכול מצות מכונה כלל קודם הפסח אפילו מאלו שכתוב עליהם שהם 'חמץ' שהרי אין הכרח שהם חמץ שהרי

ריבוי מנהגים בפסח מנהגי פסח

א. חג הפסח כולל הרבה דקדוקי דינים והלכות, ובנוסף לזה ספוג הוא במנהגים שונים יותר משאר החגים בפרט בענייני מאכלים, שנהגו משפחות וקהילות לדורי דורות מה שאנו קיבלנו מאבותינו וזה מה שאנו מוסרים לבנינו שימשיכו לנהוג מנהגים אלו בחביבות ובגאות מהמקורות שאנו באים מהם, ועל אף שלפעמים כבר נשתנה המצב ואין כ"כ סיבה לנהוג כך, מ"מ יש בהם משום "אל תטוש תורת אבך" ומשום 'מנהג אבותינו בידינו', ויש בהם משום 'מנהג עוקר הלכה' ויש בהם משום 'מנהג ישראל תורה היא'.

ב. טעמים שמחמירים יותר בפסח

ג. מצוה ראשונה שנצטוונו. י"א הטעם שאנו מחמירים בפסח יותר מכל שנה, משום שהיא ה מצוה הראשונה שנצטוו עליה ישראל כולם וקיבלו עליהם באה בה והחמירו בכלליה ופרטיה וכל המאריך בדקדוקיה מאריכים לו ימיו ושנותיו (שו"ת מן השמים סי' ע).

ד. התורה החמירה עליו. י"א הטעם משום שמצינו שגם התורה החמירה

עליו הרבה, שהוא איסור שיש עליה כרת וגם איסור הנאה, וגם משום דלא בדיליה מיניה כל השנה (ר"ן פסחים דף ב' ע"א, שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תקמ"ו), ואחר שרואים שהקב"ה מחמיר עליה גם עבדיו מחמירים בזה (לקט יושר דף צ' בשם תרומת הדשן).

ה. שאור שבעיסה. עוד טעם נאמר שחמץ הוא נגד לילה, רע ונגד יצר הרע, ולכן מתרחקים ממנו כמה שאפשר עם כל מיני חומרות והרחקות (שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תקמ"ו).

ו. שלא שינו שמם לשונם ולבושם. י"א הטעם משום שיציאת מצרים היה בגלל שלא שינו את שמם, לשונם ולבושם שהוא בגדר חומרא יתירה, לכן מקפידים על חומרות והרחקות יותר מכל שנה (משך חכמה פ' בא עה"פ ואתם לא תצאו).

ז. יום ארבעה עשר. מעיקר הדין אסור לאכול מצה שיוצאים בו בליל פסח בערב פסח מדין דרבנן (שו"ע רמ"א סי' תע"א ס"א), כדי שיהיה היכר לאכילתה בערב (רמב"ם פ"ו ח"מ ה"ב), וגם משום כדי לאכול מצות מצוה בערב לתיאבון שיהיה תאב לטעם מצה מאחר שהיה נמנע מלאכלו לאיזה זמן.

ח. ליל ארבעה עשר. י"א שהאיסור לאכול מצה בע"פ הוא בערב פסח ביום מעלות השחר (חק יעקב, מ"ב סק"ב, ה גר"ח הלוי הובא בקובץ הוספת להגדת מבית ה לוי עמ' ס"ד), אבל הרבה פוסקים נוקטים שהאיסור הוא גם

לא מאטים את המכונה כשהם לכל השנה כך שיאפה לאחר י"ח דקות, אלא המכונה עובדת כהרגלה והם בחזקת חמץ משום שלא מדקדקים עליהם בפירוורים ובמחשבת לשמה, ולכן הרי הם בכלל מצה לגבי האיסור שלא לאכלם קודם פסח שהרי טעם מצה יש להם (שו"ת מנחת יצחק שם), אמנם אם בפסח אוכלים רק מצות עבודת יד, יש שמורים להקל לאכול מצות מכונה של חמץ עכ"פ עד ערב פסח (הגר"ש וואזנר, קובץ מבית לוי פסח פע"א אות א', מרא דשמעתתא הל' פסח הערה ר"ט) שהרי הם שונים בתרתי, בזה שהם של חמץ וגם יש שינוי טעם במקצת.

זו. מצות מכונה הכשרים לפסח. מצות מכונה הכשרים לפסח אין לאוכלם קודם פסח שהרי הם נחשבים מצות מצוה, ואפילו אלו שמקפידים לאכול מצות עבודת יד ג"כ לא יאכלם קודם פסח שהרי למעשה הם כשרים לפסח, אמנם אלו שהולכים בעקבות הדברי חיים זצ"ל (שו"ת דברי חיים ה"א סי' כ"ג כ"ד) ומחזיקים אותם חמץ גמור, מעיקר הדין מותר להם לאכלם קודם פסח כנ"ל, ומ"מ יש שנמנעו גם מהם. מנהגים שונים לגבי מאכלים בפסח אכילה אצל אחרים ית. מנהג הוא אצל הרבה להקפיד שלא לאכול אצל אחרים בפסח, והטעם משום שלכל אחד יש את מנהגיו, גרריו וסייגיו המסורים במשפחתו, ולא כל אחד שווה בזהירותו, ולכן כדי שלא יבחין בין אחד לשני, נוהגים שלא לאכול כלל אצל אחרים ושגור בפי כולם ש בפסח לא אוכלים אצל אחרים - 'מיר מישען נישט', כדי שלא לבייש אחרים כשמסרבים לאכול אצלם (פלא יועץ, מועד לכל חי סי' ב' אות ז"ו).

מוצרים המיוצרים במפעלים יט. הרבה גם נוהגים לא לאכול מוצרים ומאכלים שמיוצרים במפעלים, וגם בזה הטעם משום שלא אוכלים ממאכלים שהכינו אחרים כנ"ל (אות ח י") ואפילו כשהמוצר מיוצר בכשרות מהודרת, וכמו שאמר מרן גאב"ד ירושלים פעם לגבי מנהג זה, שלא כל דבר שכשר עם כשרות הבר"ץ עדה"ח צריכים לאכול בפסח (דרשת שבת הגדול בהיכל מה ר"ץ דושינסקי). אלא שיש בזה הרבה דרגות במנהג זה.

כ. מיץ פירות. יש שמחמירים בכל דבר אפילו הדברים הכי פשוטים אפילו כשנעשה רק מתרכיב אחד כגון מיצים למיניהם, מיץ תפוזים, לימון, מיץ תפוחים וכדומה ולכן עושים גם את זה לבד בביתם [ואעפ"כ מיץ ענבים בדרך כלל לא עושים לבד], ויש אלו שסומכים על דברים אלו להסתפק מהמיוצרים מאחר שהם רק תרכיב אחד ופשוט. **כא. דברים בסיסיים.** יש הרבה שנוהגים לאכול מוצרים ממפעלים כשהם פשוטים ואינם מורכבים מכמה מיני תרכיבים, כגון סוכר, קמח תפוח אדמה, קקאו, קפה, תה, חלב וכדומה.

כב. מוצרים מורכבים. הרבה נמנעים מלאכול מאכלים המורכבים עם כמה מיני רכיבים כשהם מיוצרים במפעלים משום שנחשב יותר למאכלים שהוכנו ע"י אחרים וכל שיש בו יותר רכיבים קשה יותר לשמור על כשרותם וזהירות מתערובות חמץ.

דגים **כג.** יש שאינם אוכלים דגים כלל בפסח, משום שפעם כשהיו שולחים דגי קר פיון חיים מ עיר לעיר היו מניחים פרוסת חמץ עם יין שרף בפיו (פמ"ג א"א סוף סי' תמ"ז סקמ"ו). ועוד משום שהיו מורחים י"ש על הדגים לשמור על טרייתם כדי שלא יסריחו וחששו מחמץ, ואע"פ שהיום לא נוהגים כן, מ"מ יש שממשיכים להימנע מאכילת דגים. **כד. דגים חיים.** משום חשש הנ"ל יש אלו שקונים רק דגים חיים מהבר יכה שבהם אין שום חשש חמץ (ויגד משה סי' כ"ז אות ט', דרכי חיים ושלום מנהגי פסח אות תר"ו).

כה. דג מלוח - הערינג. מנהג אשכנז שלא לאכול דגים מלוחים וה"ה כבושים, משום שבעבר היו מולחים אותם במלח בחשש שמא נתערב בו חמץ (רמ"א סי' תמ"ז ס"ה) וגם מחשש ש נמלחו בכלים של חמץ, ועל אף שהיום המלח הוא נקי וכשר לפסח, אעפ"כ המנהג קיים אף היום. **כו. 'פיש מדומה' - 'פאלשע פיש'.** מאלו שאין אוכלים דגים בפסח, יש שמכינים קציצות וממולא מבשר טחון ונראה כ'געפילטע פיש' אבל באמת הוא נעשה מבשר טחון, וכשמאכילים את זה לאחרים כגון אצל

לז. חותמת בביצים. יש הנוהגים לקנות ביצים בלי חותמת הוו רודה שחתה מה על הקליפה מחשש שמא יש חמץ בדיו, ואע"פ שאפשר להקל בזה משום שהדיו נפסל באכילה, מ"מ יש נוהגין כן מצד חומרא. ויש גופי כשרויות שמשיגים גם על זה ומוודאים שהדיו של הביצים לא יכיל חשש חמץ והם מסומנים במילים 'כ. פסח' בדיו וורוד (מדרין הכשרות בד"ץ עדה"ח ת שפ"א ח"ב עמ' 155).

לח. קדירה לביצים בלבד. יש הנוהגים ליחד סיר לבישול ביצים ואין מבשלים בו מאכל אחר, משום שחוששים שמא היו מונחים הביצים בקמח חמץ ובלע (א"א בוטשאטש סי' תמ"ז סק"ד).

שום

כז. יש הנוהגים שלא לאכול 'שום' בכל ימי הפסח, והטעם אינו מבורר (פמ"ג א"א סי' תס"ד סק"א) ויש שכתבו שהוא מבוסס על מנהג שהובא ברמ"א (סי' תס"ז ס"ח) שאין לאכול פירות יבשים בפסח (לקמן אות ל') ושום, בדרך כלל הוא יבש לכן נהגו שלא לאכול שום גם כשאינו יבש. ויש שכתבו שאין לזה שום טעם וריח ומותר באכילה והמנהג בא בטעות בדברי מגן אברהם (חיי אדם כלל קכ"ז אות ז), מ"מ מי שיש לו מנהג זה יש להמשיך מדין 'אל תטוש תורת אמן' (פתחא זוטא סי' ב' אות ז' בשם הגר"ש מבעלזא).

קליפות פירות וירקות

כח. לקלוף פירות וירקות. הרבה נוהגים לקלוף כל פירות וירקות לפני אכילתם, והטעם מחשש שמא בא הקליפה במגע עם חמץ, וכן חוששים שהחומר הריסוס מעורב בו חומר מחמץ (חיי אדם כלל קכ"ז אות ב').

כט. פירות וירקות שקליפתם רכה. יש נוהגים שלא לאכול פירות וירקות שקליפתם רכה כגון תותים, אפרסק, פלפל ועגבניות מאחר שהדרך לאכלם בקל יפתם וקשה לקלפם. מ"מ מי שרוצה וטורח לקלפם מותר לאכלם, וכן יש אלו שמסתפקים בשטיפתם תחת מים.

ל. פירות יבשים. יש הנוהגים שלא לאכול פירות יבשים (רמ"א סי' תס"ז ס"ח), והטעם משום שמפזרים עליהם קמח בשעה שמיבשים אותם וחוששים שמא נדבק בהם קמח בשעה שמיבשים אותם, ועוד משום חשש שמא נתייבשו בתנור של חמץ (מ"ב שם סק כ"ו).

לא. המוצים. יש שנוהגים שלא לאכול חמוצים בפסח מפני שהם כבושים בתוך קליפתם ואולי באו במגע עם חמץ.

לב. ציפורן. יש הנוהגים שלא להשתמש בציפורן בפסח משום ששורים אותם במי שעורים לפני שמיבשים אותם (מ"ב סי' תס"ז סק"ד) או בספירט שיש בו חשש חמץ (קובץ מבית לוי ח"ה ס"ד).

לג. להריח בציפורן. משום כן נוהגים להחמיר גם לא להריח בהם, ולכן מבדילים במוצאי שבת חול המועד על הדסים (ארחות רבינו ח"ב עמ' פ"ז).

עוף

לד. בני מעיים. יש שלא אוכלים הבני מעיים, הקורקבן והכבד של עוף מחשש שמא ימצא בו גרגיר של חטה בתוך הפסח, ויש שמקילים לאכול 'כבד' מאחר שהוא אינו איבר הקשור למערכת העיכול.

לה. לקנות ולבשל קודם פסח. יש שמקפידים לקנות ולבשל העופות קודם פסח מפני חשש שמא ימצא חטיה בתוך התבשיל ואז יאסר במשהו, אבל כשמבשלים קודם פסח אפילו אם ימצאו חטיה הרי הטעם בטל בששים, שהרי ביטול בששים מועיל רק לפני פסח אבל כשנמצא על פסח הרי הוא אוסר במשהו ויאסור הכל.

ביצים

לו. שטיפה. יש הנוהגים לטוֹף את הביצים קודם שימושם ויש ששמים אותם אחרי הניקוי בתבניות העשויות מפלסטיק המי ועדות לפסח, לפי שחוששים שמא נדבקו פירוורי חמץ ממאכלי התרנגולים לקליפת הביצה וחמץ בפסח אוסר במשהו (בן איש חי ה"א פ' צו אות ל'), ועל אף שבזמנינו הביצים עוברים תהליך יסודי של שטיפה ורחיצה, מ"מ יש אלו שממשיכים עם מנהג זה.

לז. חותמת בביצים. יש הנוהגים לקנות ביצים בלי חותמת הוו רודה שחתה מה על הקליפה מחשש שמא יש חמץ בדיו, ואע"פ שאפשר להקל בזה משום שהדיו נפסל באכילה, מ"מ יש נוהגין כן מצד חומרא. ויש גופי כשרויות שמשיגים גם על זה ומוודאים שהדיו של הביצים לא יכיל חשש חמץ והם מסומנים במילים 'כ. פסח' בדיו וורוד (מדרין הכשרות בד"ץ עדה"ח ת שפ"א ח"ב עמ' 155).

לח. קדירה לביצים בלבד. יש הנוהגים ליחד סיר לבישול ביצים ואין מבשלים בו מאכל אחר, משום שחוששים שמא היו מונחים הביצים בקמח חמץ ובלע (א"א בוטשאטש סי' תמ"ז סק"ד).